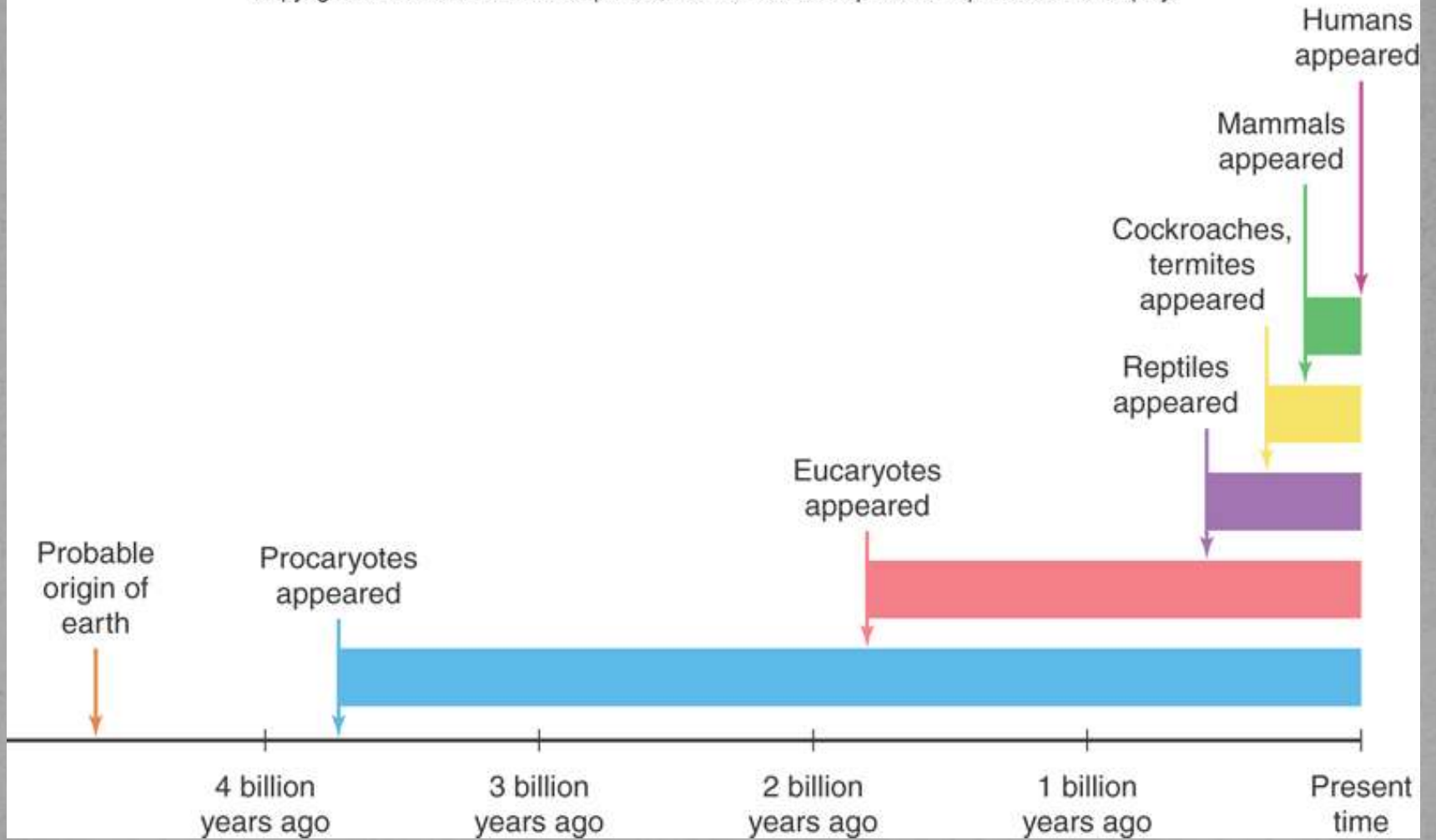

Biologija

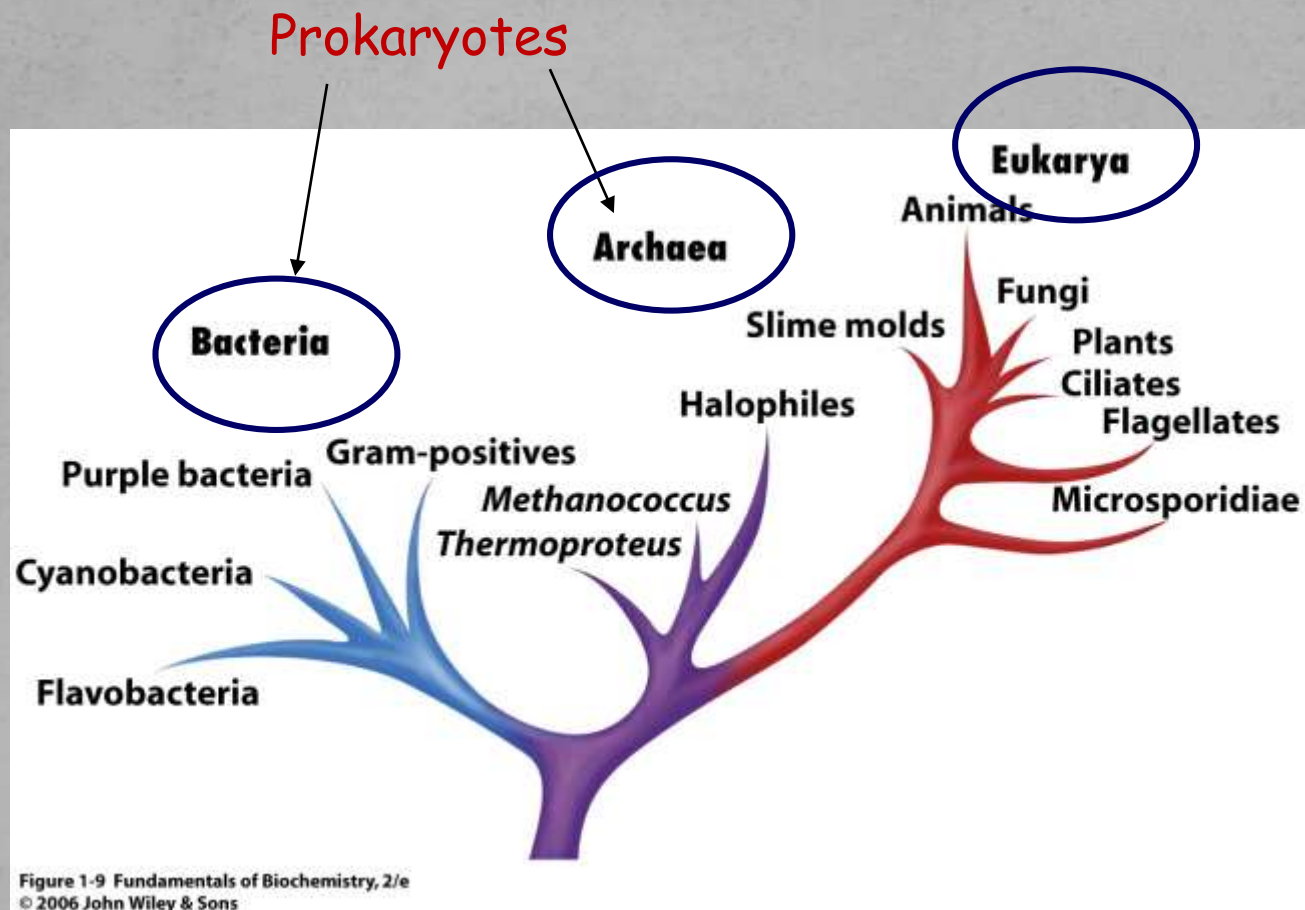
grč. bios = život, logos = govor, riječ

**Znanost o živim bićima i životnim procesima
upoznaje nas s osnovnim načelima na kojima
se temelji život**

Copyright © The McGraw-Hill Companies, Inc. Permission required for reproduction or display.

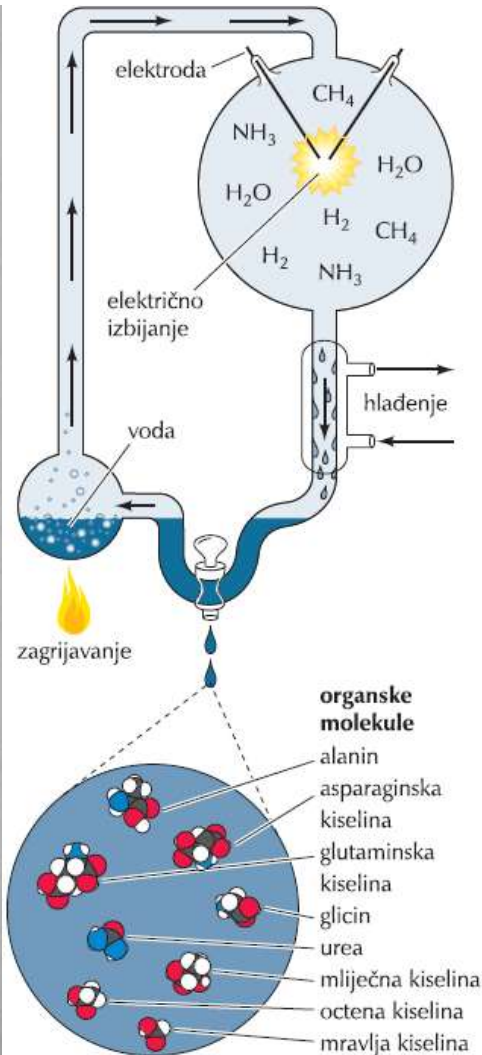

Otkriće molekularne osnove života, DNA, dovodi do nove podjele svih organizama u 3 velike domene - dva tipa stanica

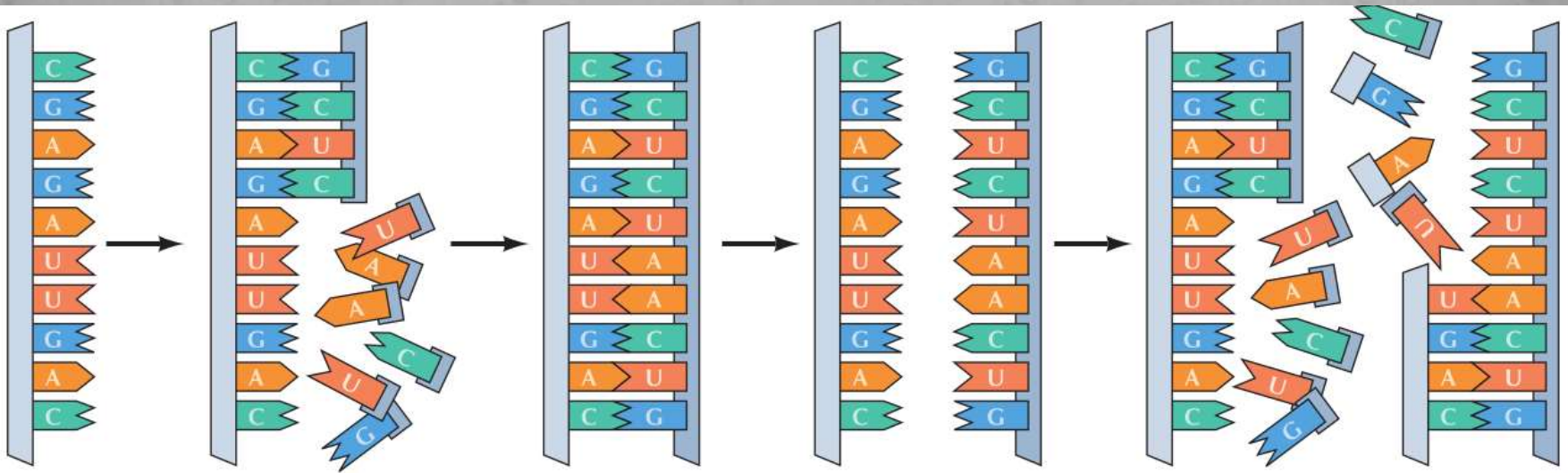

Slika 1-1. Spontano formiranje organskih molekula. Vodena para cirkulirala je kroz atmosferu koja je sadržavala CH_4 , NH_3 , i H_2 i u kojoj je dolazilo do električnog pražnjenja. Analize produkata reakcije otkrile su nastanak različitih organskih molekula, uključujući aminokiseline alanin, asparaginsku kiselinu, glutaminsku kiselinu i glicin.

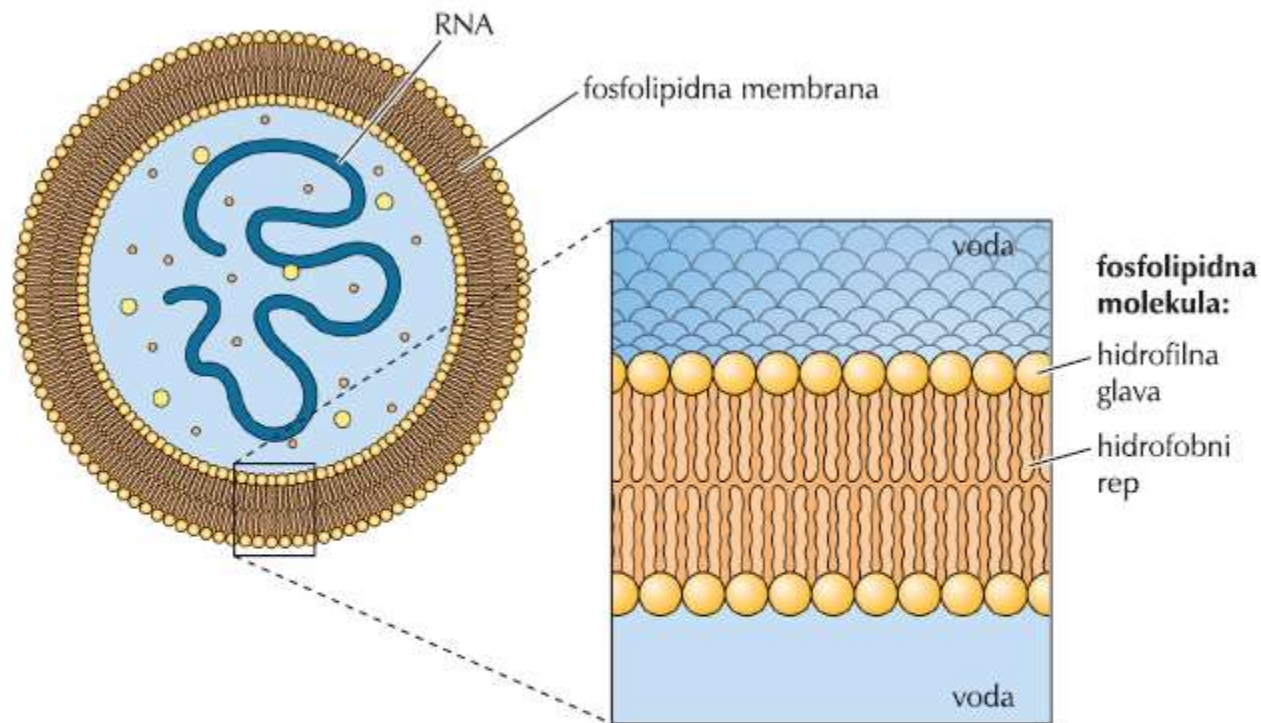
Stanley Miller 1950-ih

Samounožavanje RNA

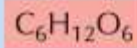

Slika 1-2. Samounožavanje RNA. Komplementarno sparivanje između nukleotida (adenina [A] s uracilom [U] i gvanina [G] s citozinom [C]) omogućuje jednom lancu RNA da posluži kao kalup za sintezu novoga lanca s komplementarnim slijedom.

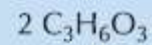

Slika 1-3. Ograđivanje samounožavajuće RNA fosfolipidnom membranom. Pretpostavlja se da su se prve stanice razvile ograđivanjem samounožavajuće RNA i pridruženih okolnih molekula membranom građenom od fosfolipida. Svaka fosfolipidna molekula ima dva duga hidrofobna repa vezana za hidrofилnu skupinu. Hidrofobni su repovi ugrađeni u lipidni dvosloj; hidrofилne glave izložene su vodi s obje strane membrane.

glikoliza

glukoza

mliječna kiselina

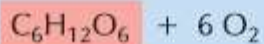
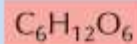
nastaje 2 ATP

fotosinteza

glukoza

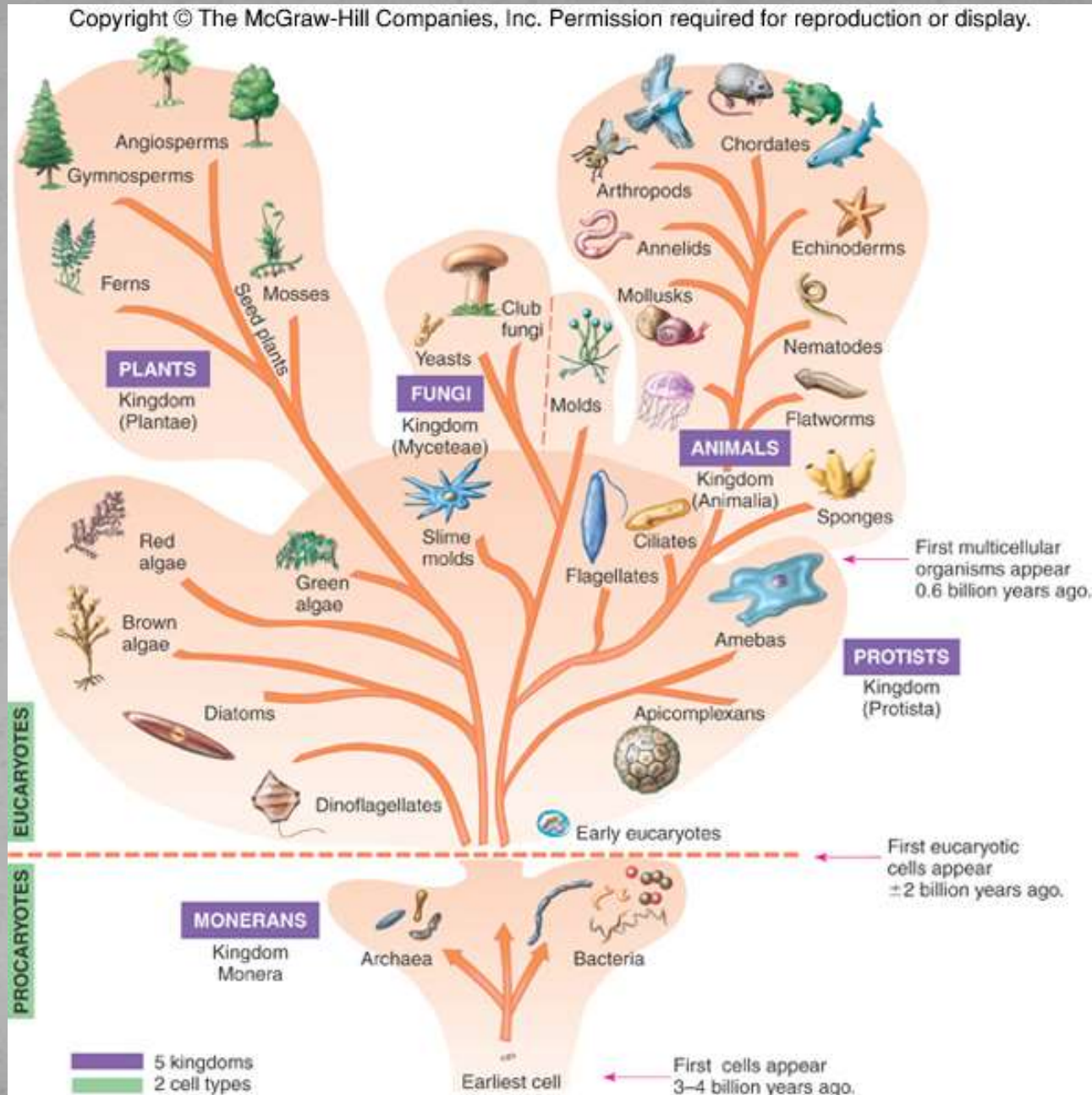
oksidativni metabolizam

nastaje 36–38 ATP

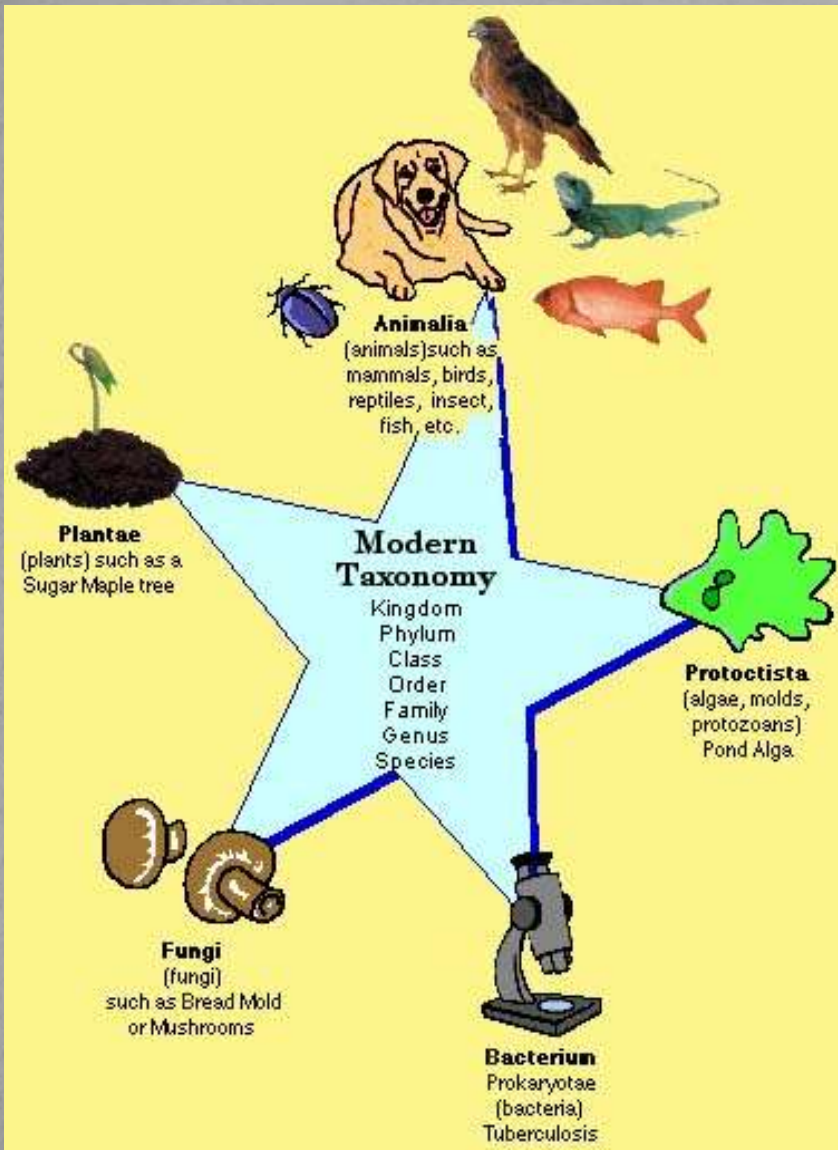
Slika 1-4. Stvaranje metaboličke energije. Glikoliza je anaerobna razgradnja glukoze do mliječne kiseline. Fotosinteza iskorištava energiju Sunčeve svjetlosti za sintezu glukoze iz CO_2 i H_2O , a pri tomu se oslobađa O_2 kao sporedni produkt. O_2 oslobođen fotosintezom iskorištava se u oksidativnom metabolizmu, u kojem se glukoza razgrađuje do CO_2 i H_2O oslobadajući mnogo više energije nego što se dobije glikolizom.

Klasifikacija stanica

Klasifikacija živih bića

- **VRSTA** - skupina organizama sa zajedničkim osobinama, mogu se međusobno pariti, dati plodne potomke.
- Vrste s nekim zajedničkim osobinama združuju se u isti **ROD**.
- Srodni rodovi združuju se u **PORODICU**.
- Srodne porodice u **RED**.
- Srodni redovi u **RAZRED** i **KOLJENO**.
- Najviša i najšira jedinica u raspoređivanju je **CARSTVO**.

1830. g. M. J. Schleiden i T. Schwan:

Stanica je osnovna građevna jedinica svakog živog bića

Stanična teorija, glavna doktrina biologije:

1. Sva su živa bića građena od 1 ili više stanica
2. Stanice su temeljne žive jedinice organizma i kemijske reakcije života zbivaju se unutar stanica
3. Sve stanice nastaju iz već postojećih stanica

Jednostanični organizmi - višestanični organizmi

- > višestanični organizmi posebna -> organizacija stanica
- > specijalizacija stanica

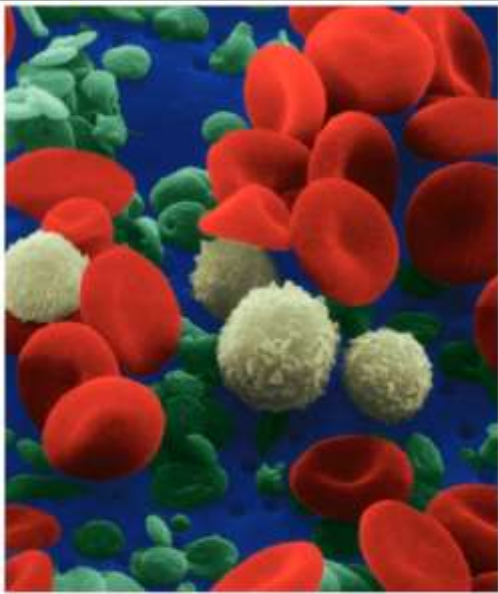

Figure 1-1c
Molecular Cell Biology, Sixth Edition
© 2008 W.H. Freeman and Company

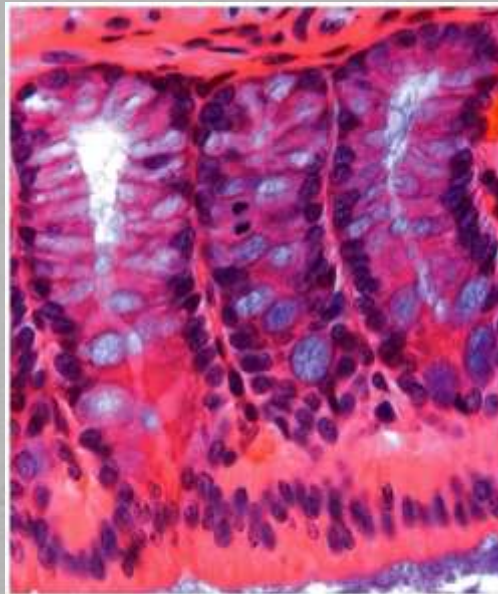

Figure 1-3g
Molecular Cell Biology, Sixth Edition
© 2008 W.H. Freeman and Company

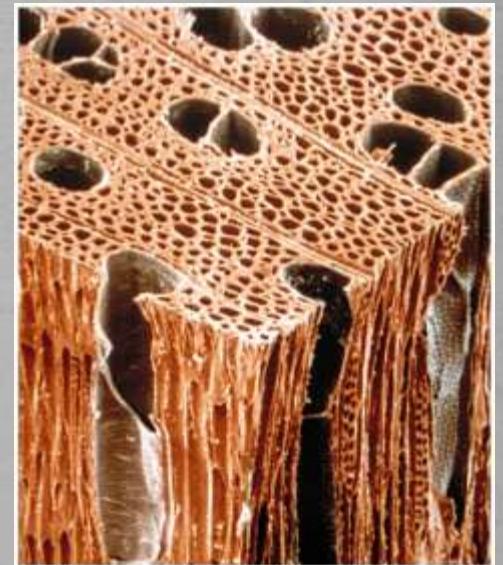

Figure 1-1b
Molecular Cell Biology, Sixth Edition
© 2008 W.H. Freeman and Company

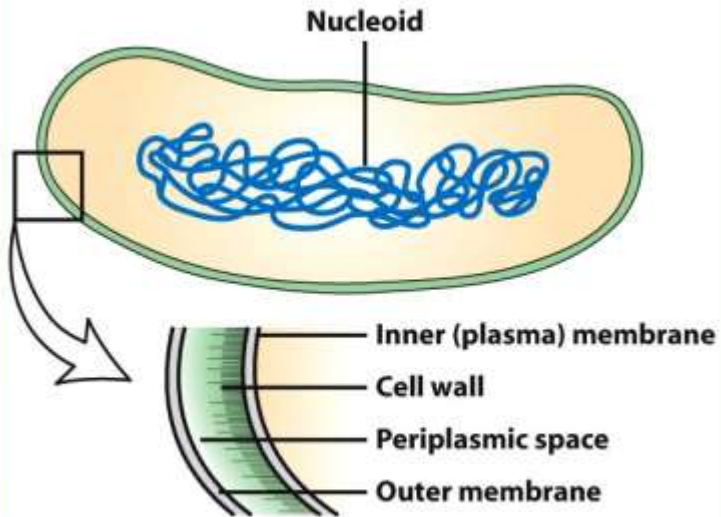
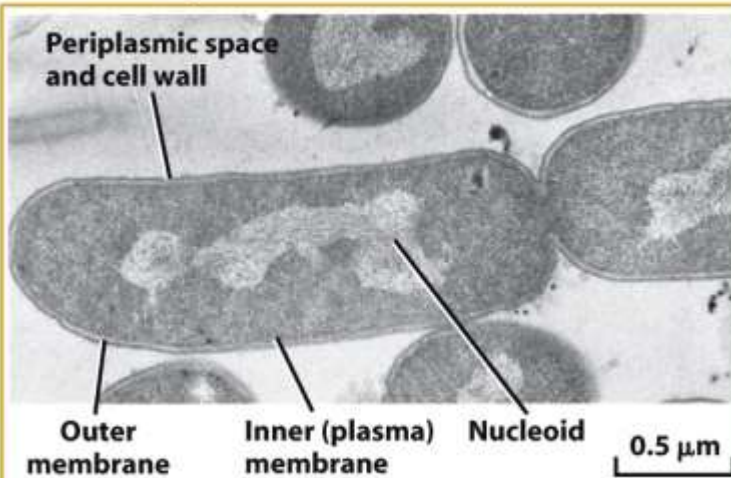
Životinjske stanice

Biljne stanice

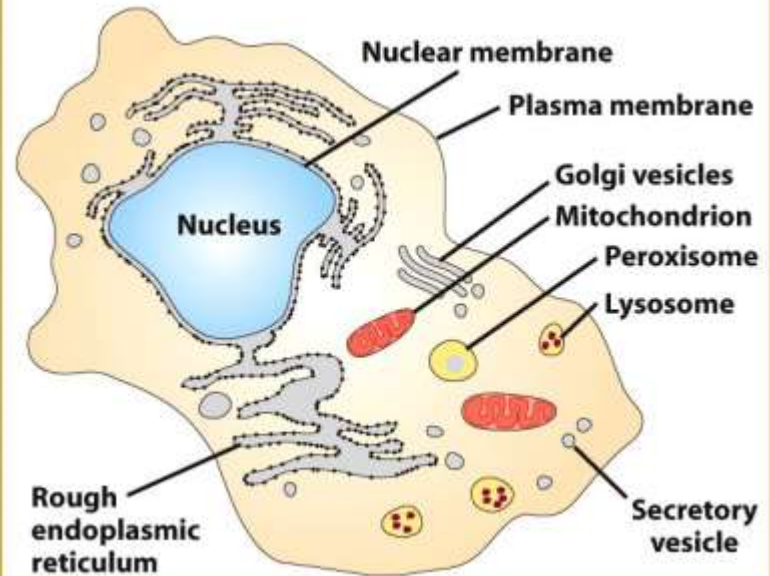
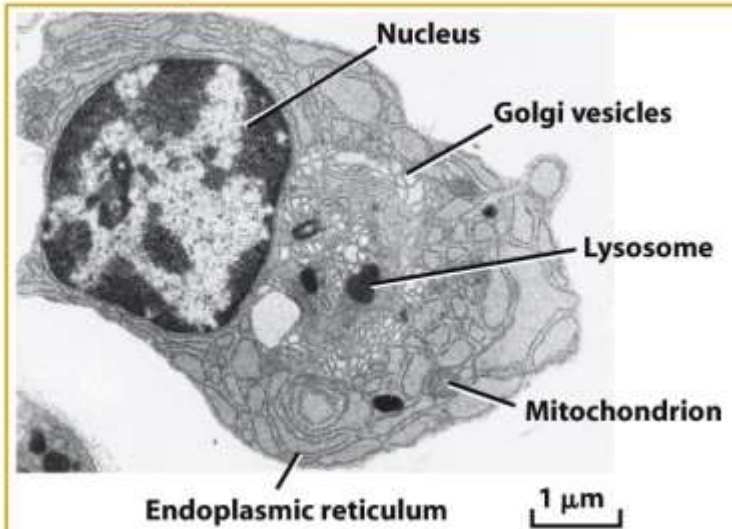
jednostavne stanice bez jezgre

imaju jezgru i organele

(a) Prokaryotic cell

(b) Eukaryotic cell

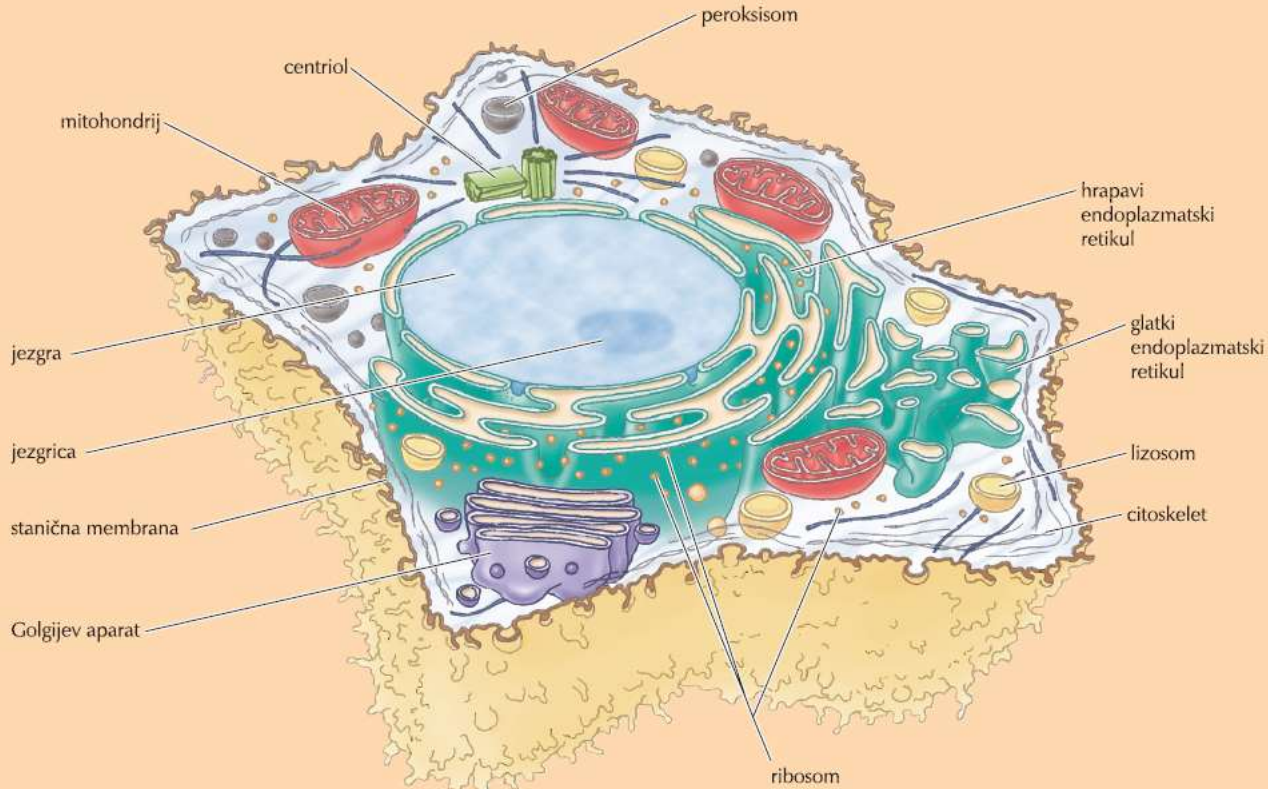
Veličina - eukariotske stanice su prosječno deset puta veće od prokariotskih

Kompozicija genoma - DNA eukariota znatno je složenija

Stanična stijenka - stijenka prokariota građena je od peptidoglikana (polimeri šećera i AK)

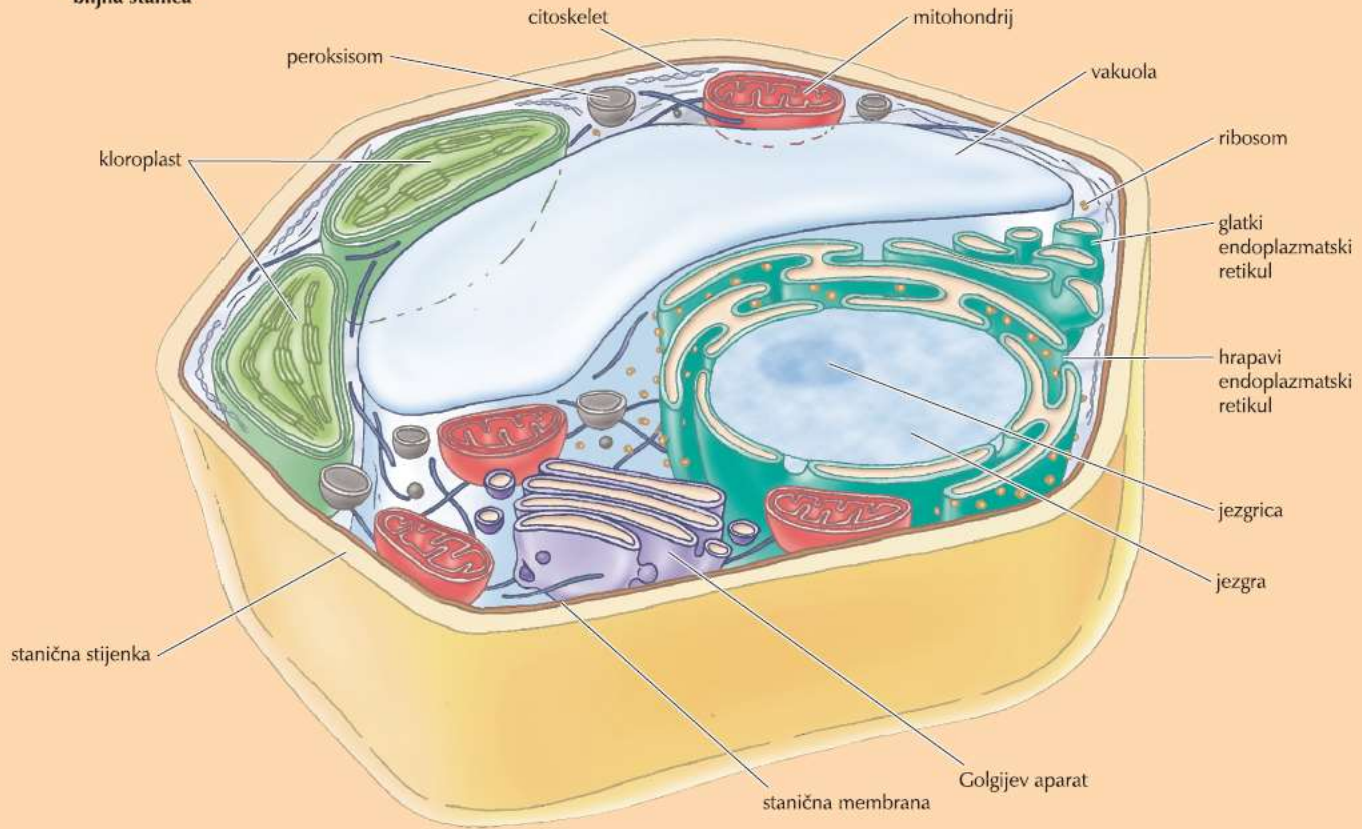
Biljne eukariotske stanice imaju celuloznu stijenku

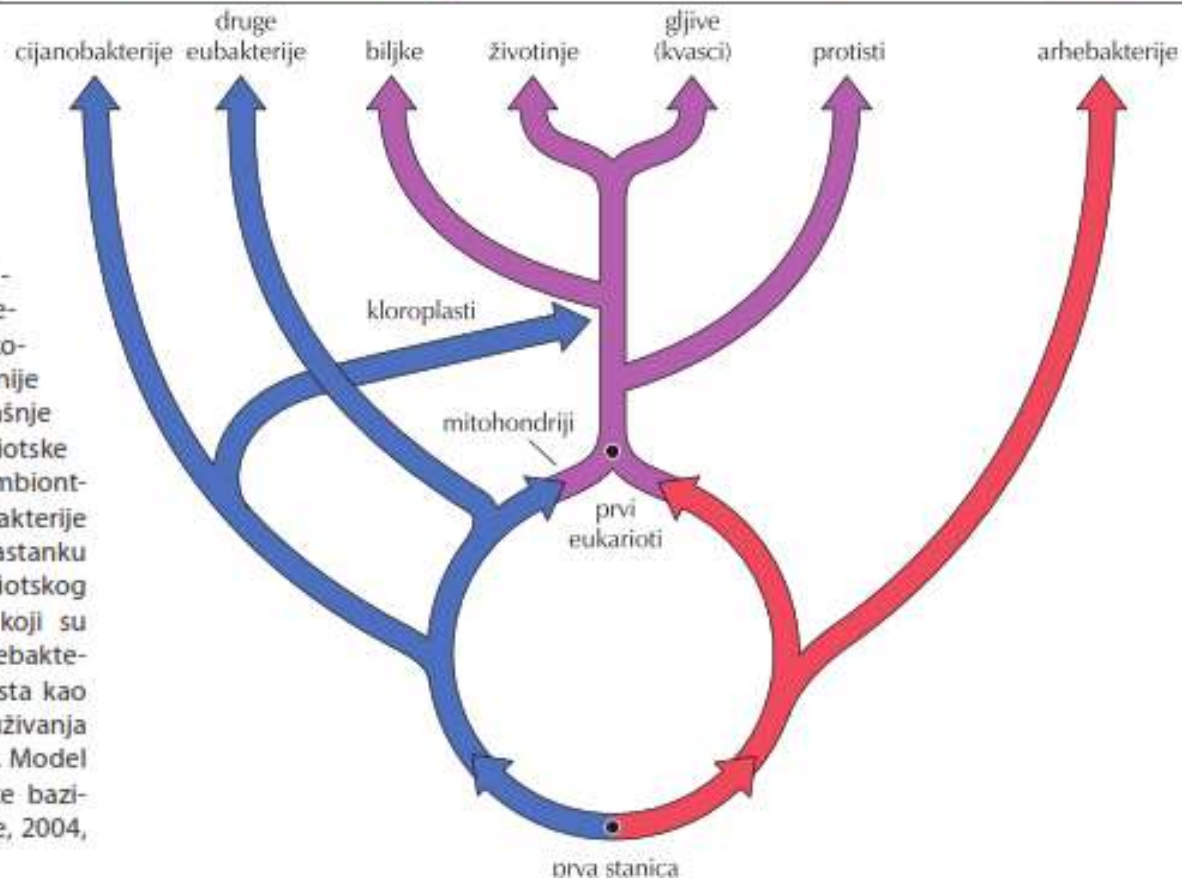
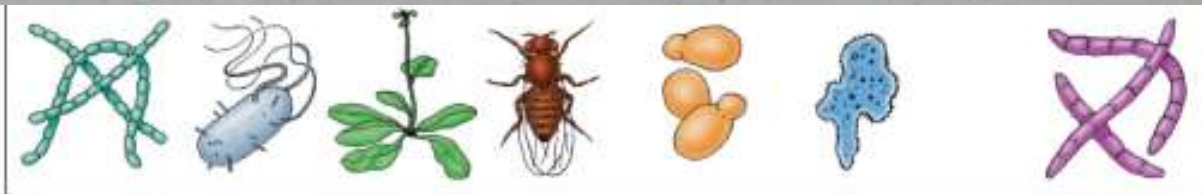
animalna stanica

**Stanična membrana, jezgra,
citoplazma, stanične organele (odjeljci)**

biljna stanica

Slika 1-7. Evolucija stanica. Današnje su se stanice razvile iz zajedničkoga prokariotskoga pretka, koji je divergirao u dvije zasebne linije potomaka iz kojih su nastale današnje arhebakterije i eubakterije. Eukariotske stanice mogle su nastati endosimbionskom asocijacijom aerobne eubakterije sa arhebakterijom, vodeći ka nastanku mitohondrija te formaciji eukariotskog genoma sastavljenog od gena koji su podrijetlom od eubakterija i arhebakterija. Slijedila je evolucija kloroplasta kao rezultat endosimbionskog udruživanja cijanobakterija s precima biljaka. Model nastanka prve eukariotske stanice baziran je na M.C. Rivera and J.A. Lake, 2004, *Nature* 431: 152.

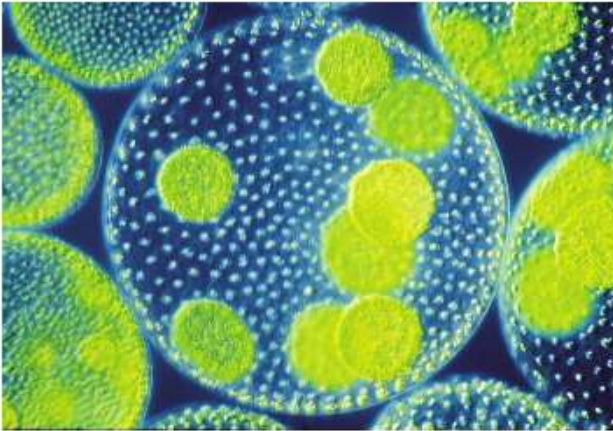
Evolucija prirodnom selekcijom:

- nastanak slučajnih varijacija u genetskom materijalu i prijenos na potomstvo
- selekcija u korist genetske informacije koja pomaže preživljavanju i napretku

Jedinstvenost stanica - DNA, proizvodnja energije

Različitost stanica - diferencijacija, specijalizacija, proliferacija, komunikacija, udruživanje

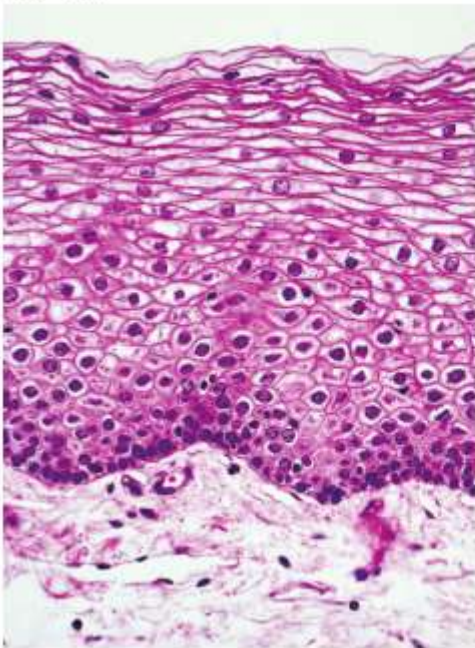
Višestanični organizmi

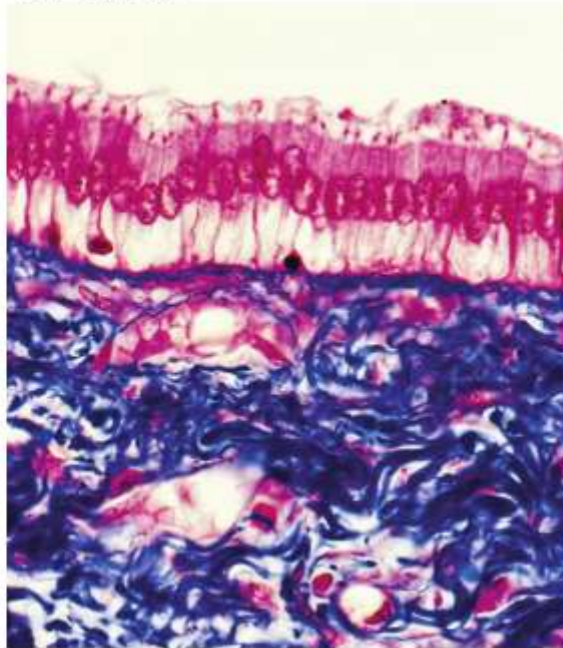
Slika 1-10. Kolonije zelenih algi. Pojedinačne stanice alge *Volvox* oblikuju kolonije sastavljene od šupljih lopti u kojima se nalazi stotine ili tisuće stanica uklopljeno u želatinozni matriks. (Cabisco/Visuals Unlimited.)

OSNOVNO, parenhimske, *fotosintezakolenhimske i sklerenhimske* stanice
KOŽNO I PROVODNO TKIVO

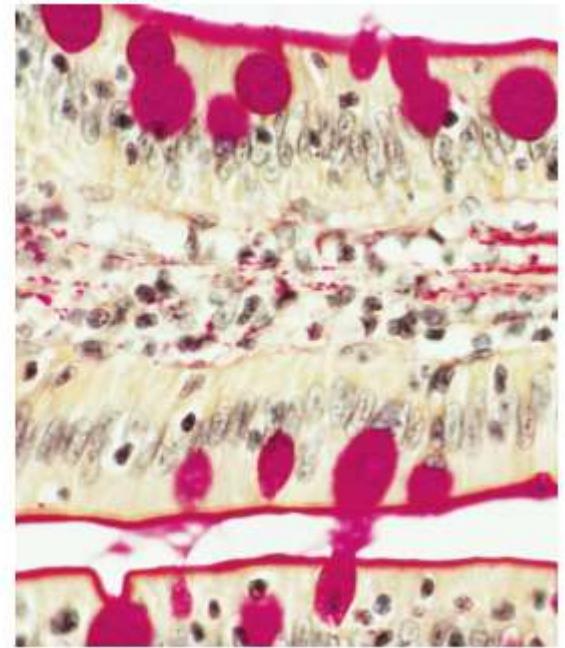
(A)i usta

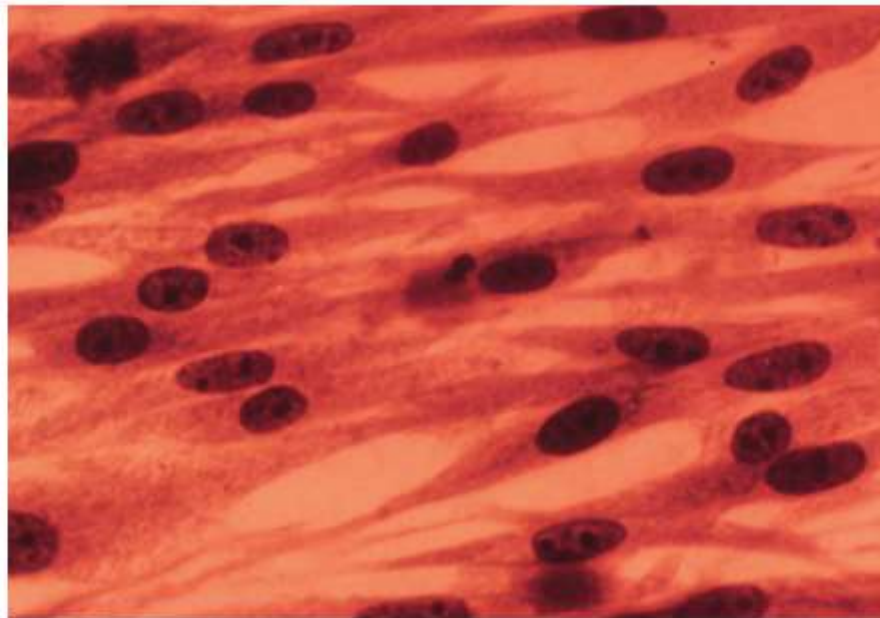
(A)ii žučovod

(A)iii crijevo

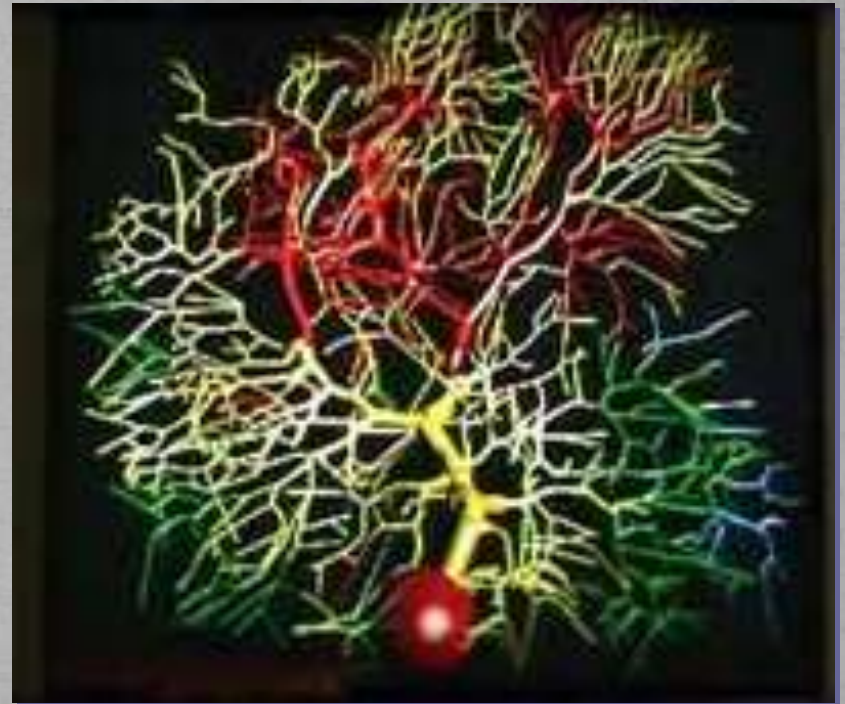
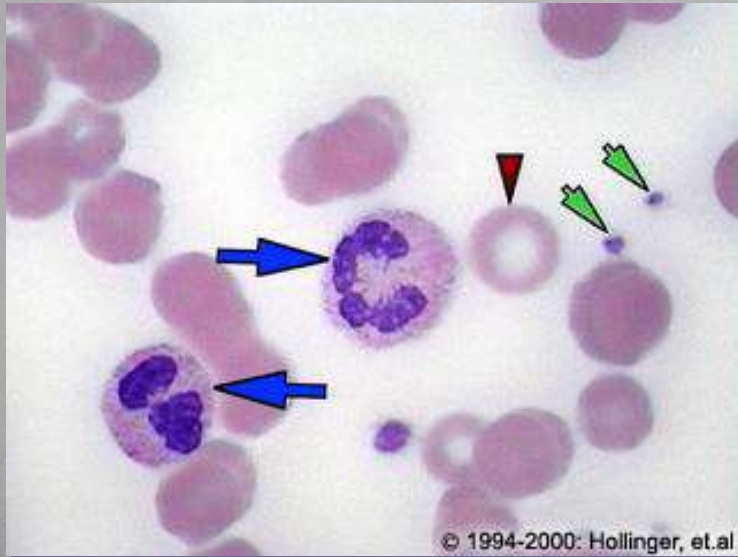
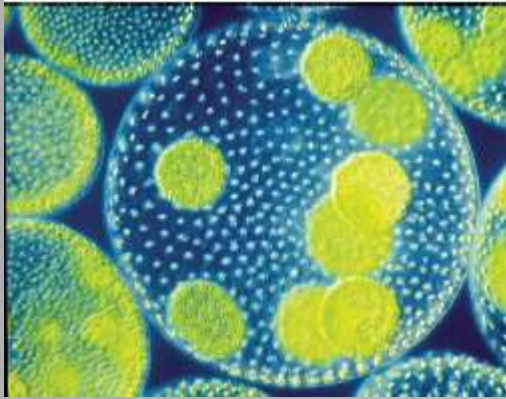

(B)

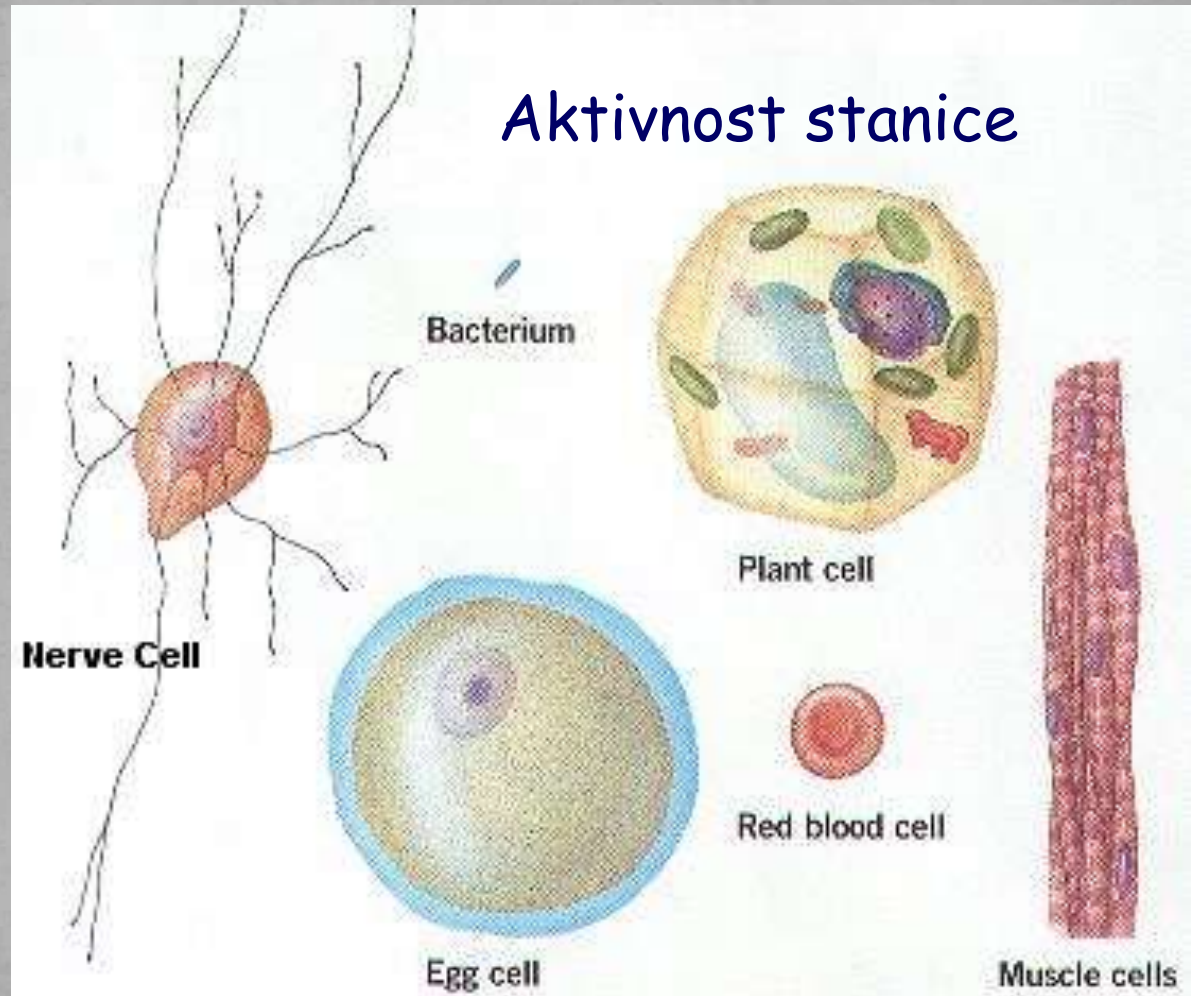
Slika 1-12. Slike tipičnih životinjskih stanica dobivene svjetlosnim mikroskopom. Epitelne stanice ustiju (debeli, mnogoslojni pokrov), žučovoda i crijeva. (B) Fibroblasti su stanice vezivnoga tkiva karakterističnog izduženog, vretenastog oblika. (C) Eritrociti, granulociti, limfociti i monociti u ljudskoj krvi. [(A)i i (A)ii, G. W. Willis/Biological Photo Service; (A)iii, Biophoto Associates/Photo Researchers, Inc.; B, Don W. Fawcett/Visuals Unlimited; C, G. W. Willis/Biological Photo Service.]

Evencija višestaničnih organizama i specijalizacija stanica

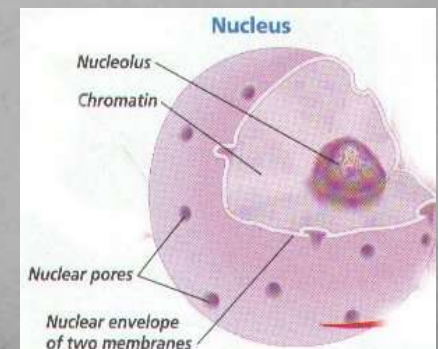
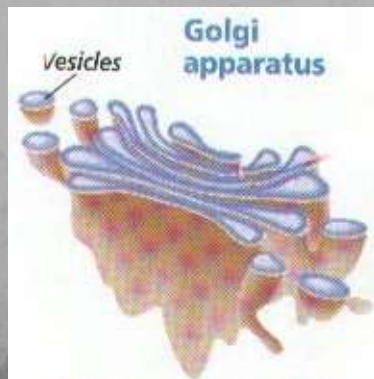
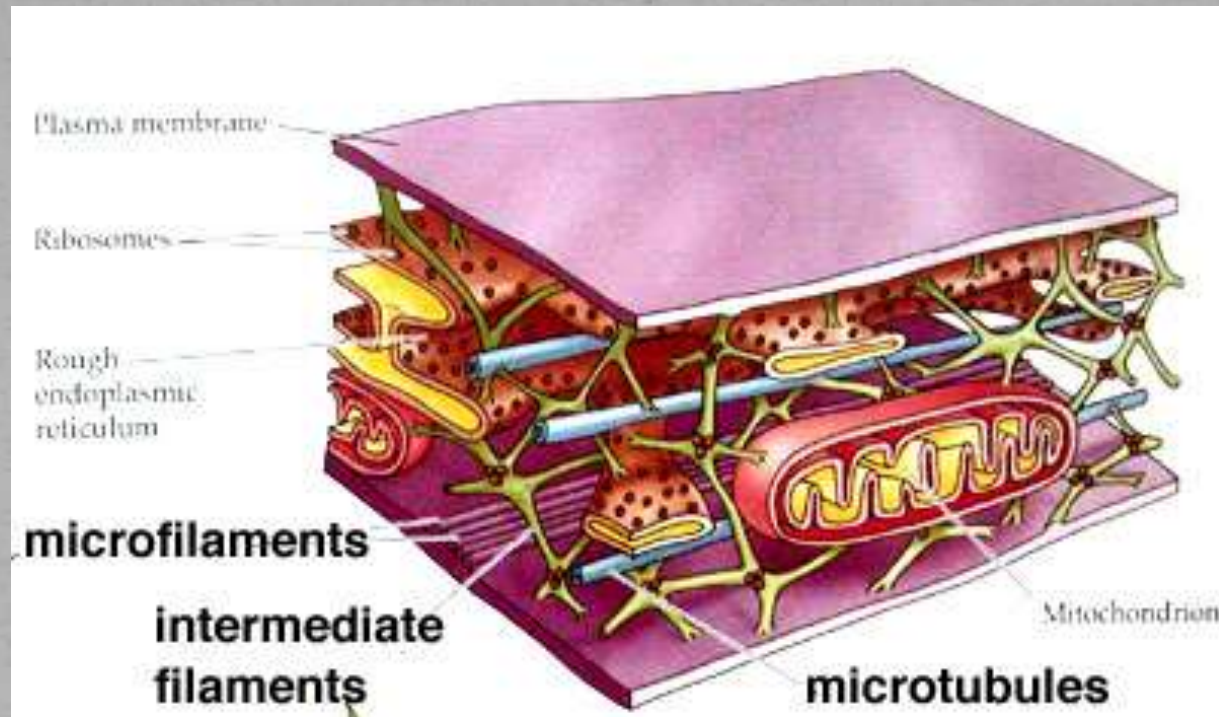

Stanice se međusobno razlikuju ovisno o funkciji koju vrše

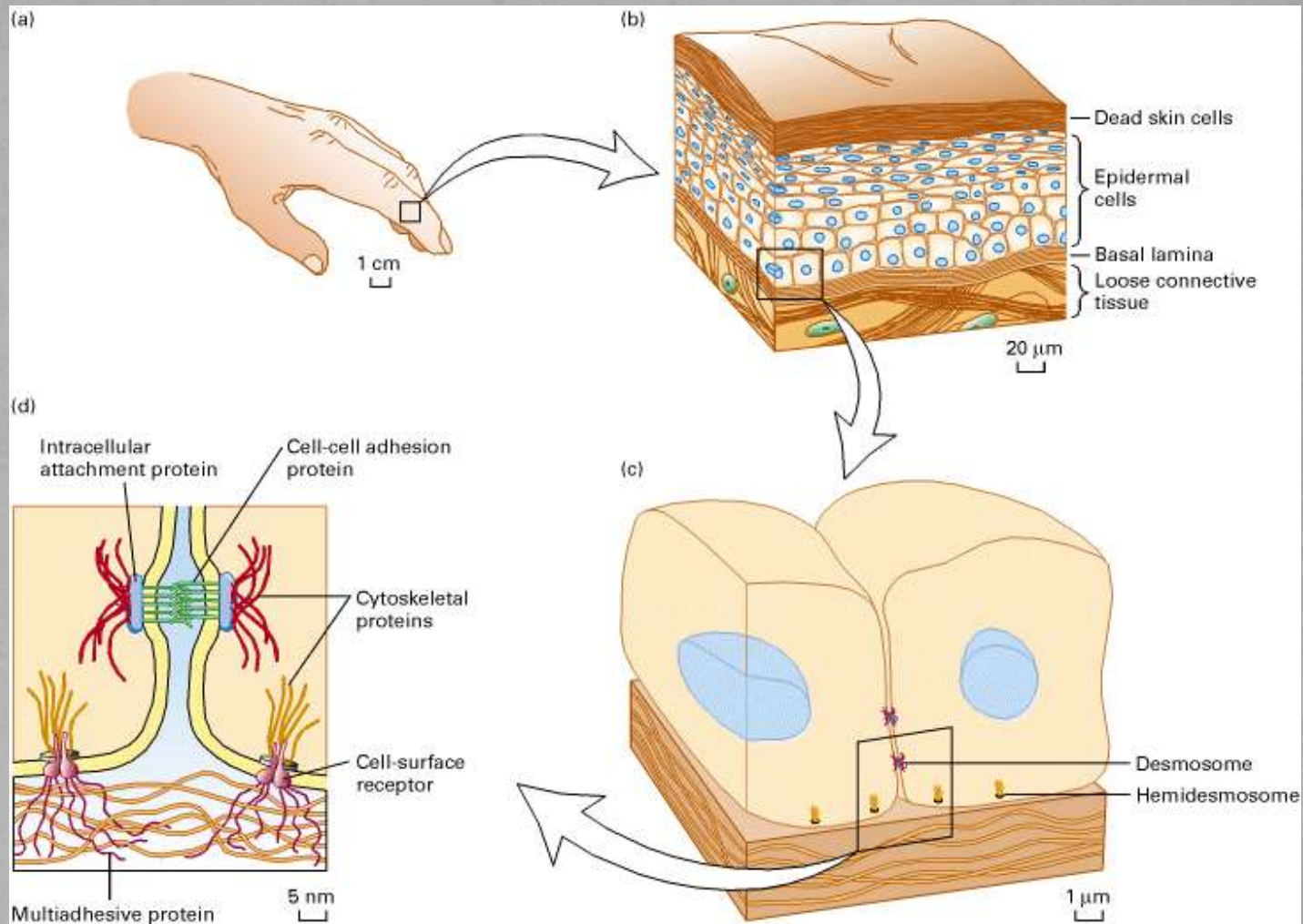
Vanjski oblik
Diferencijacija

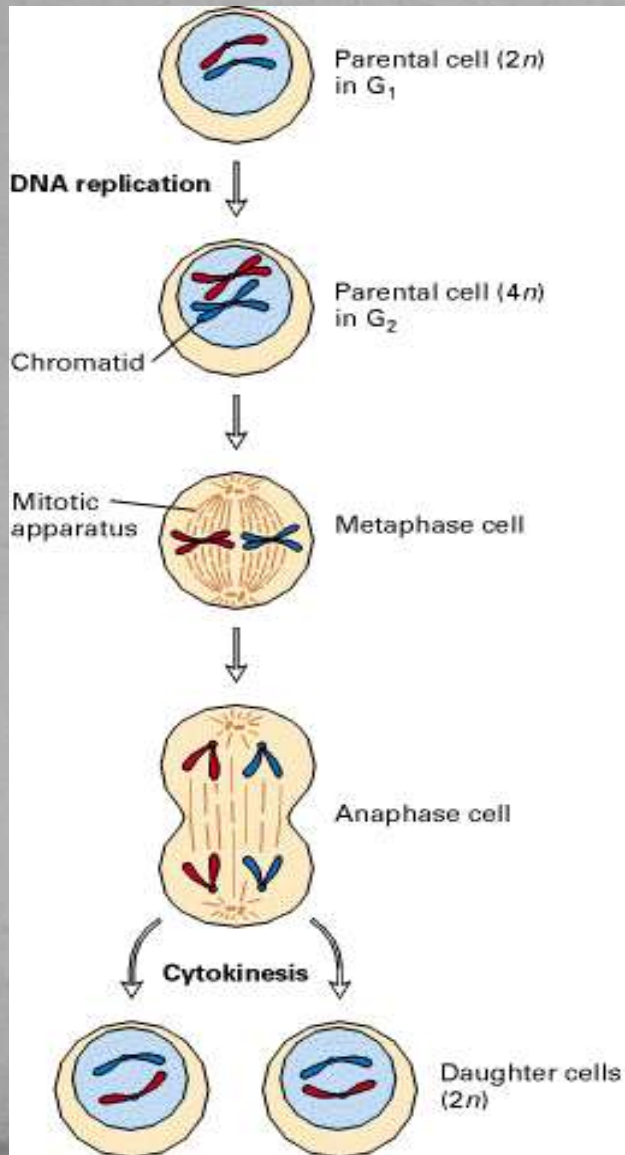
Unutrašnja organizacija

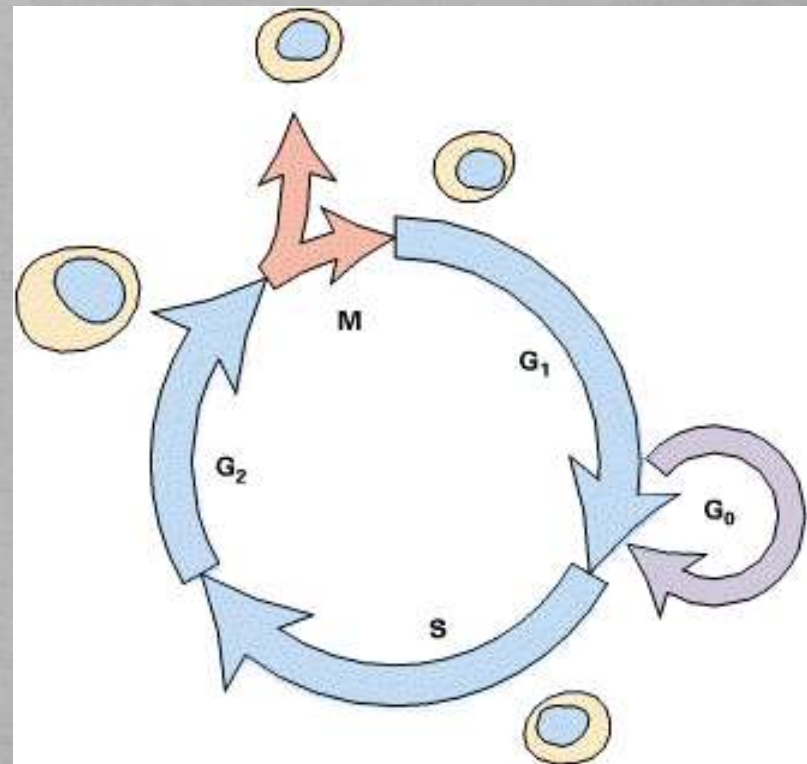
Tkiva - organi - organski sustavi

Dioba stanice

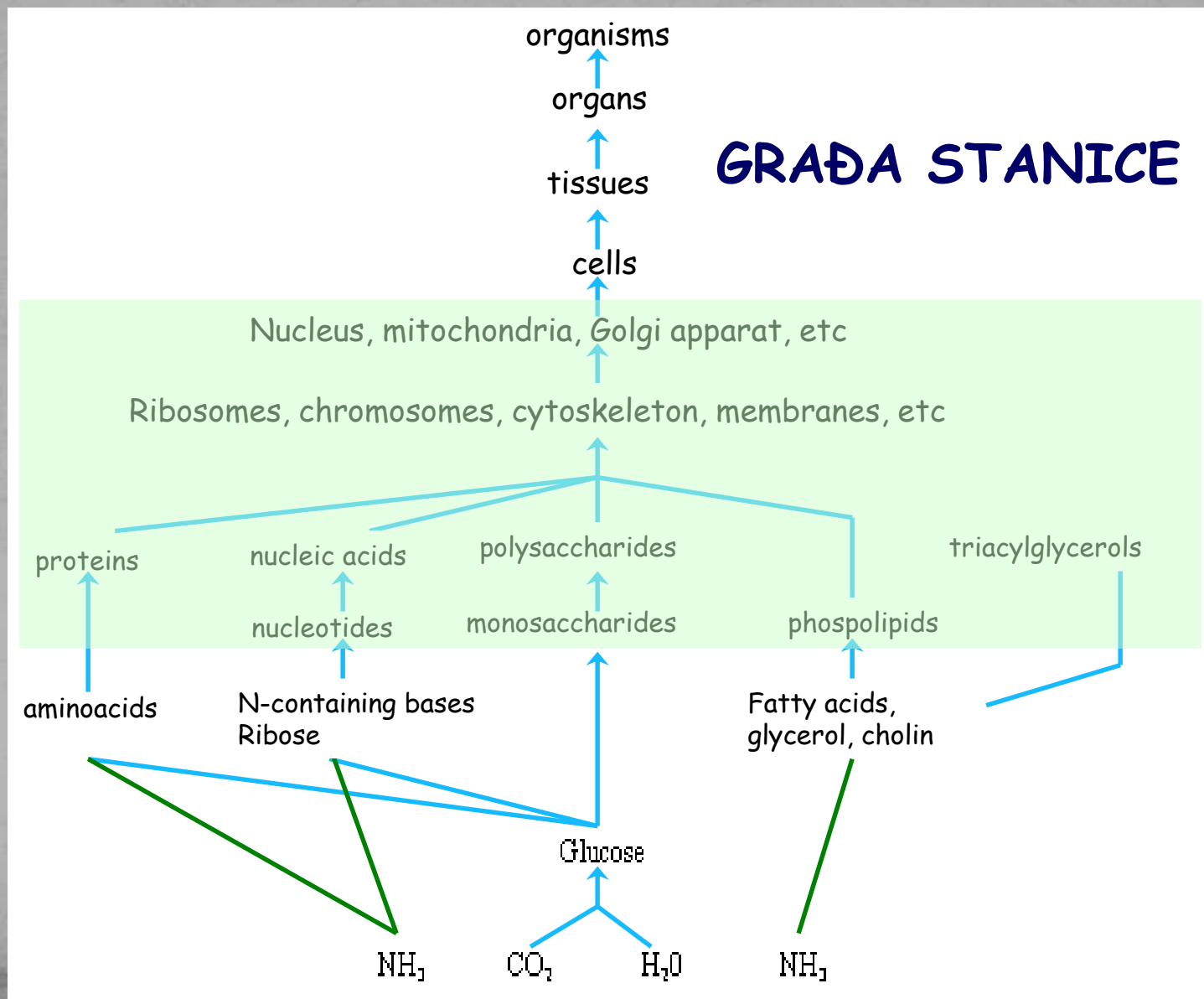

Stanični ciklus

Hijerarhija organizacije struktura u živom svijetu

Stanica i stanični sastav

Građa - makromolekule

Uloga enzima

Biosinteza staničnih sastojaka

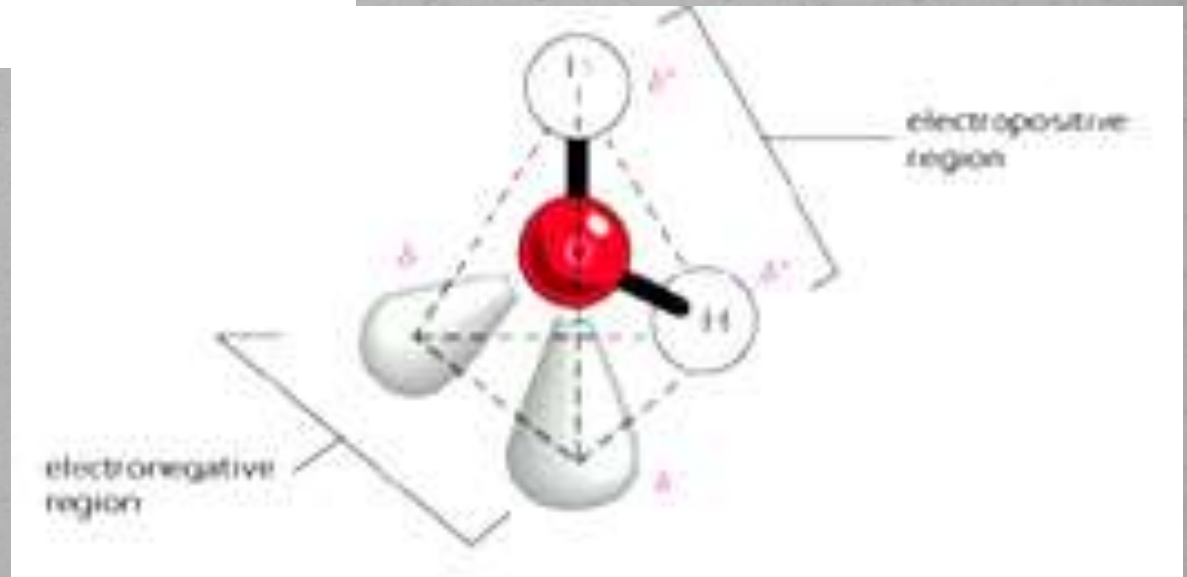
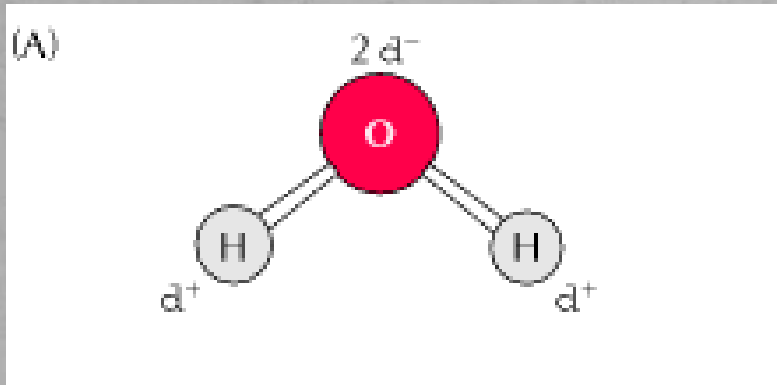
Metabolička energija

Biološke membrane

Stanica:

- 70% mase voda
- 1 % mase anorganski ioni (Na, K, Mg, Ca, HPO_4 , Cl, HCO_3)
- organski spojevi s C (H, N, O) - NK, UH, AK, proteini, masti

Voda je polarna molekula zbog asimetričnog rasporeda elektrona

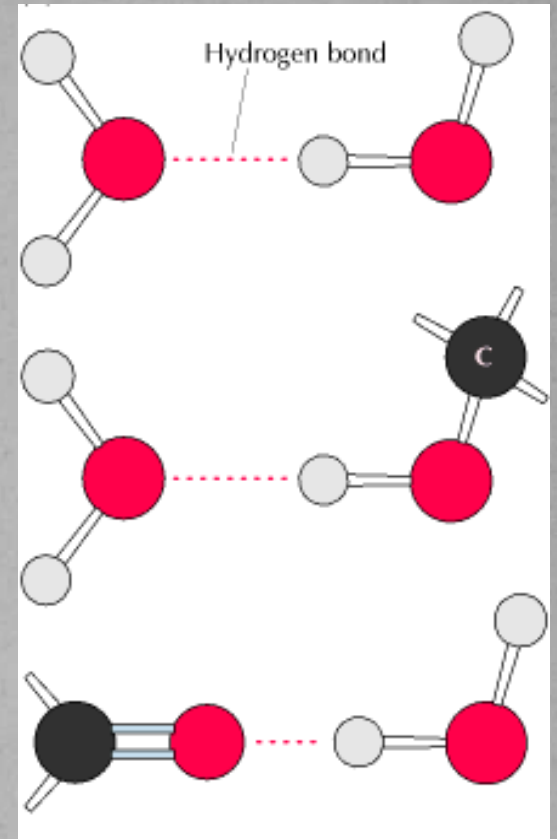

Vodikove veze

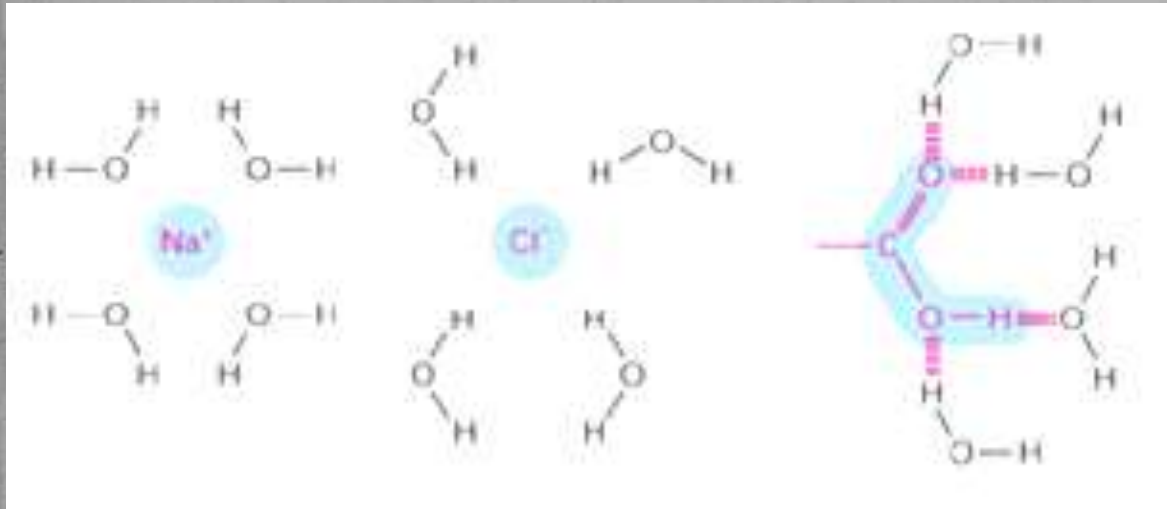
Veze između mol. vode

Veze između mol. vode i polarnih mol.

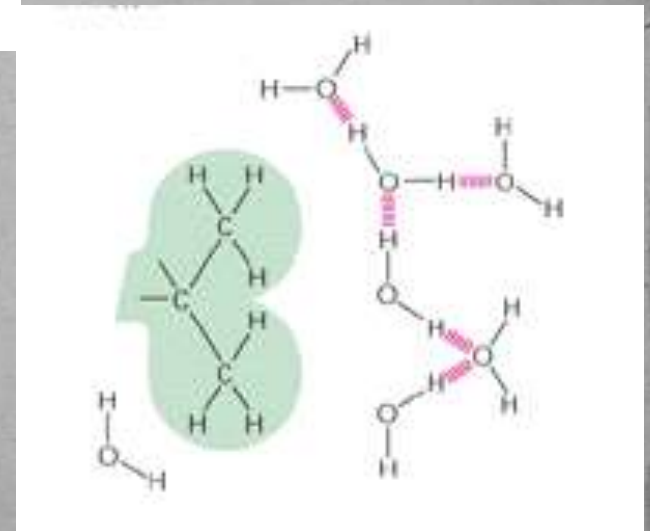

Polarne molekule

Hidrofilne tvori - ioni, polarne molekule
Hidrofobne tvori - nepolarne molekule

Hidrofobne tvori razaraju vodikove
veze između molekula vode
Vezuju se međusobno

Male molekule

Grupe nastale kombinacijom atoma:

methyl - CH_3 - u UH

hydroxyl - OH u alkoholu

carboxyl - COOH u kiselinama

amino - NH_2 u amidima

Težina od 100 - 1000 i do 30 C atoma

Slobodne u tekućini

Osnova za izgradnju makromolekula

10% mase stanice

Grupe nalazimo u

MALIM MOLEKULAMA:

šećera

masnih kiselina

nukleotida

aminokiselina

MAKROMOLEKULE:

ugljikohidrati

lipidi

nukleinske kiseline

proteini

Polimerizacija

MAKROMOLEKULE

Bez limitirane veličine

Čvrste kovalentne veze (DNA) - razbijaju se pomoću definiranih uvjeta - enzima

Nekovalentne veze (aktin) za udruživanje dijelova makromolekula i više makromolekula zajedno

Težina od 10000 do 1 mil.

Konformacija - 3D oblik makromolekula
tijekom evolucije nastao najbolji oblik
oblik HELIKSA - minimalna slobodna
energija

Uloga makromolekula:

Visoko svrsishodne i konzervirane - adaptacija tijekom evolucije za specifične funkcije

Katalizatori kemijskih reakcija

Izgrađuju kompleksne strukture

Omogućuju pokretanje

Čuvaju i prenose nasljedne informacije

UGLJIKOHIDRATI

Jednostavni šećeri - monosaharidi

razgradnjom daje energiju i materijal za sintezu tvari u stanici

glukoza

Složeni šećeri - polisaharidi

zalihe šećera

gradivni dio stanice

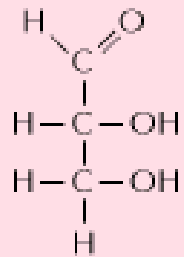
prepoznavanje stanica

adhezija

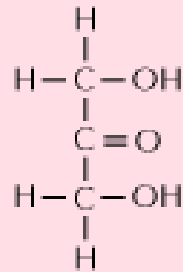
transport proteina u stanicu i iz nje

glikogen

Triose sugars (C₃H₆O₃)

Glyceraldehyde

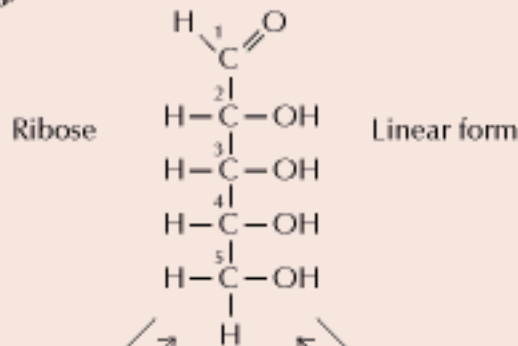
Dihydroxyacetone

Jednostavni šećeri

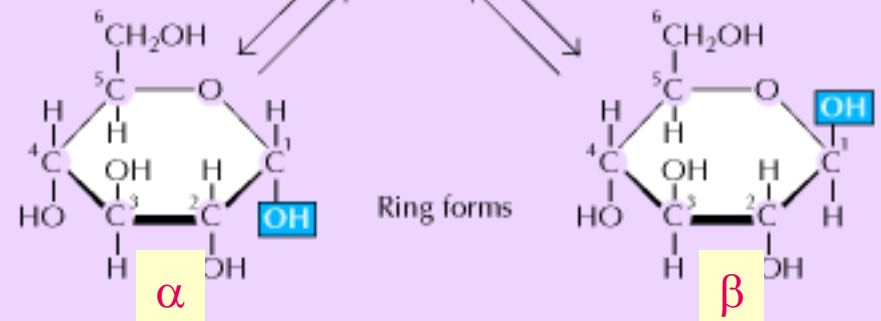
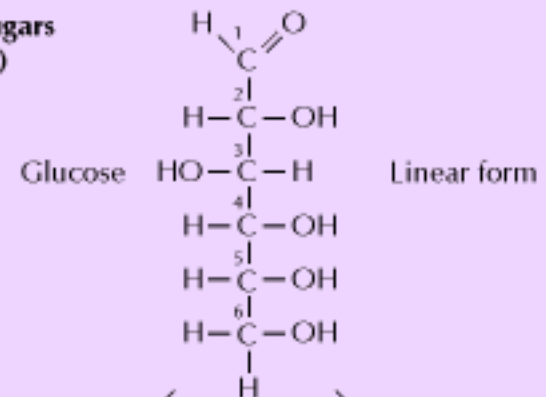
Trioze, pentoze, heksoze

Ciklički oblici - ↑ 5 C

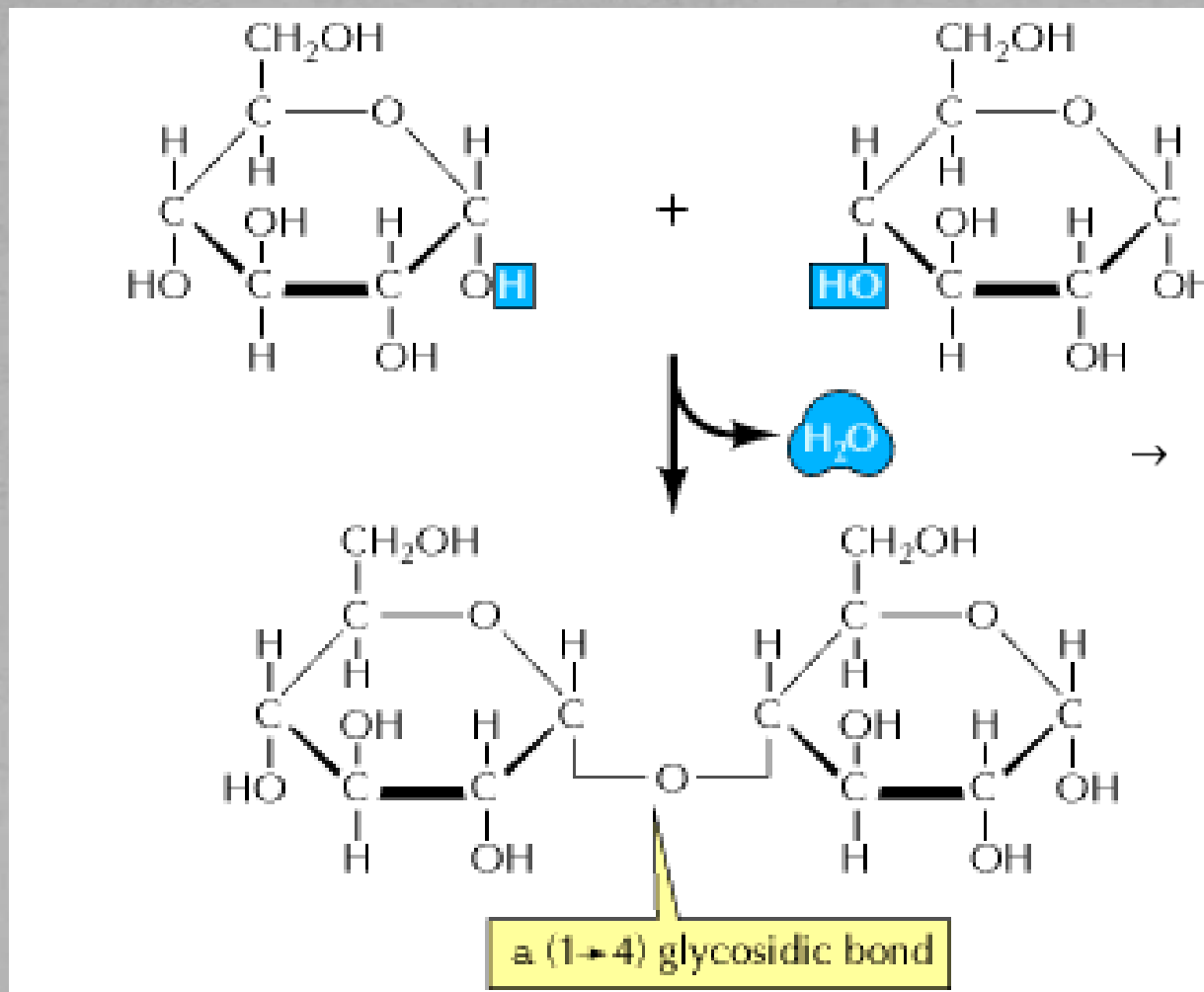
Pentose sugars (C₅H₁₀O₅)

Hexose sugars (C₆H₁₂O₆)

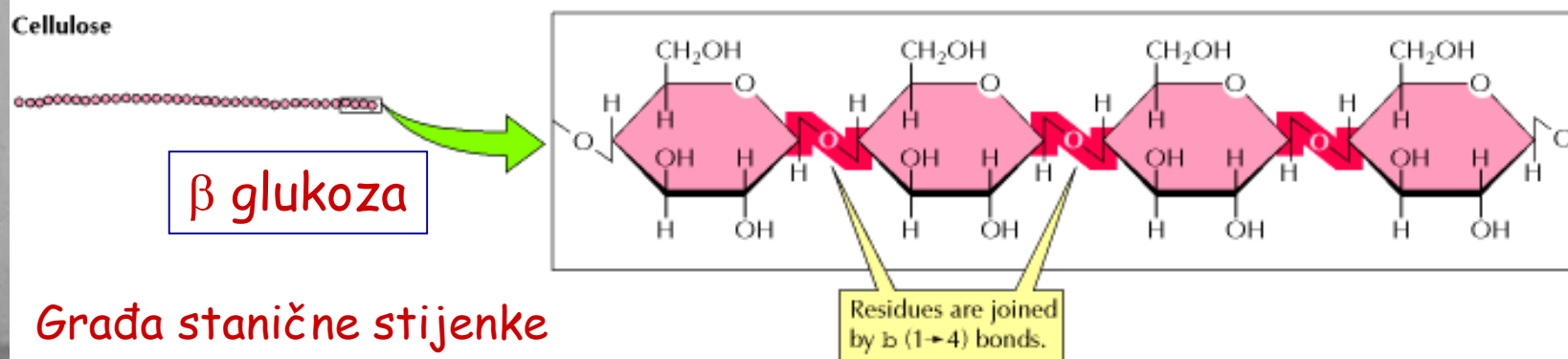
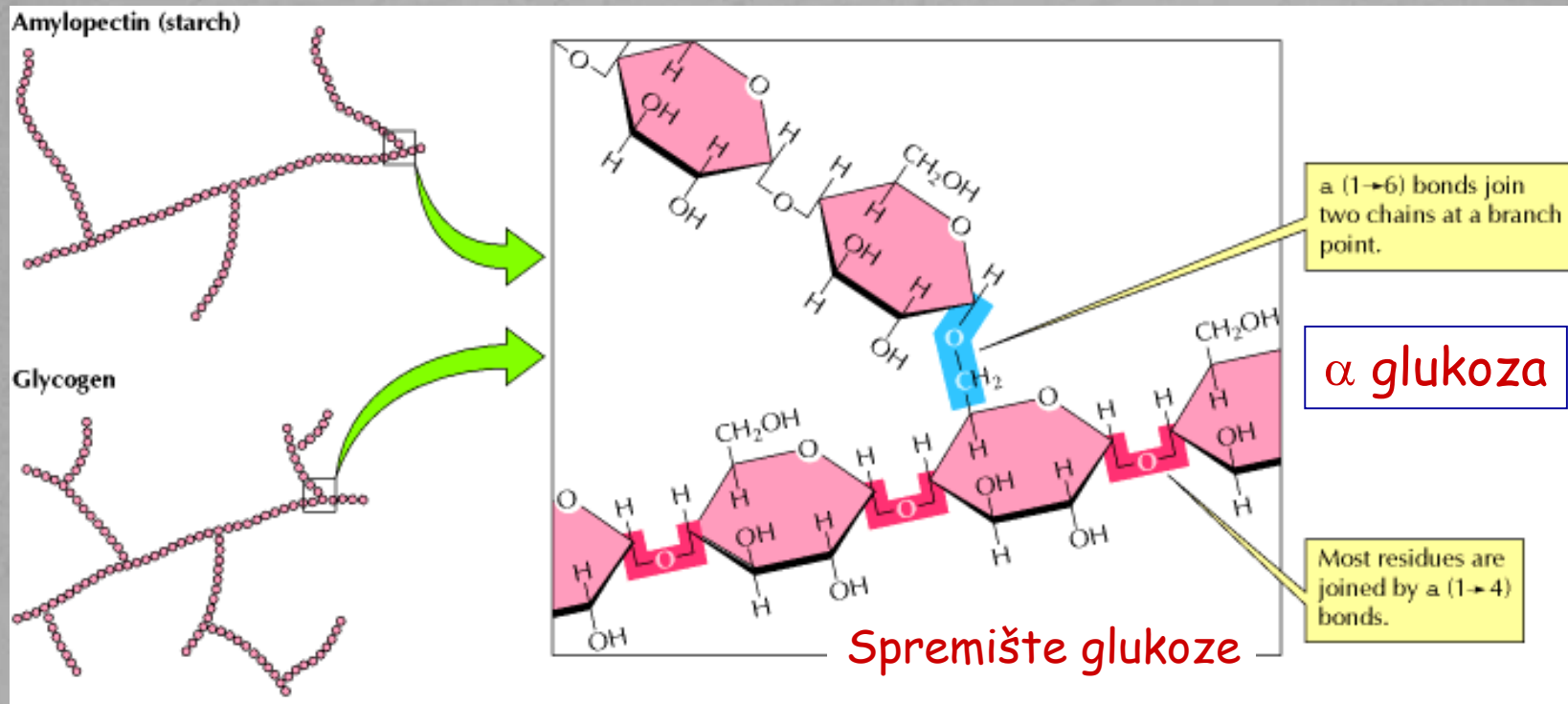

Glikozidna veza - oligosaharidi, polisaharidi

Reakcija dehidracije

Polisaharidi s pobočnim lancima (amilopektin, glikogen) bez pobočnih lanaca (celuloza)

Ugljikohidrati se kovalentno vežu :

za proteine - GLIKOPROTEINI

za lipide - GLIKOLIPIDI

LIPIDI

1. Glavni sastojak stanične membrane
2. Rezervna energija - 2x više energije nego šećeri
3. Signaliranje - steroidni hormoni, prenose impulse sa stanične membrane u njenu unutrašnjost

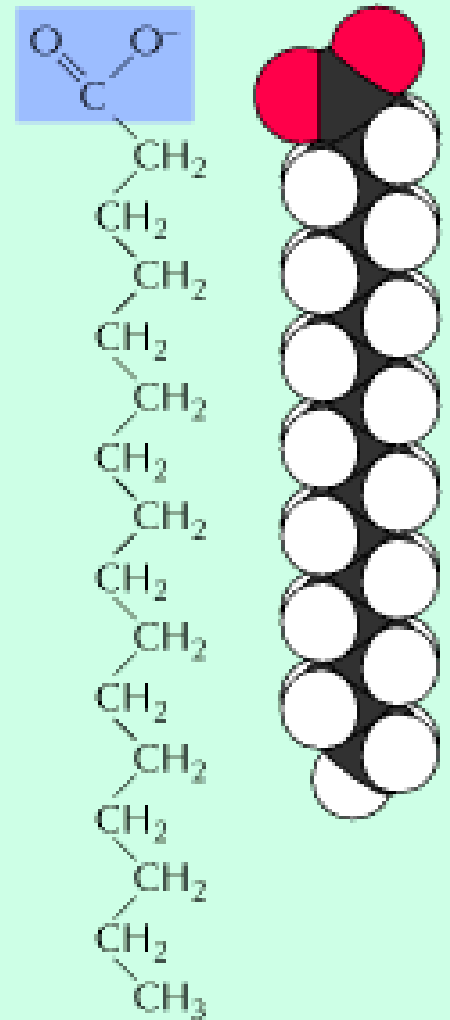

Jednostavni lipidi - masne kiseline

Hidrofilni dio COO^- -
karboksilna skupina

Hidrofobni dio - lanac nepolarnih
ugljikovodika CH_2 (16-18 C atoma)

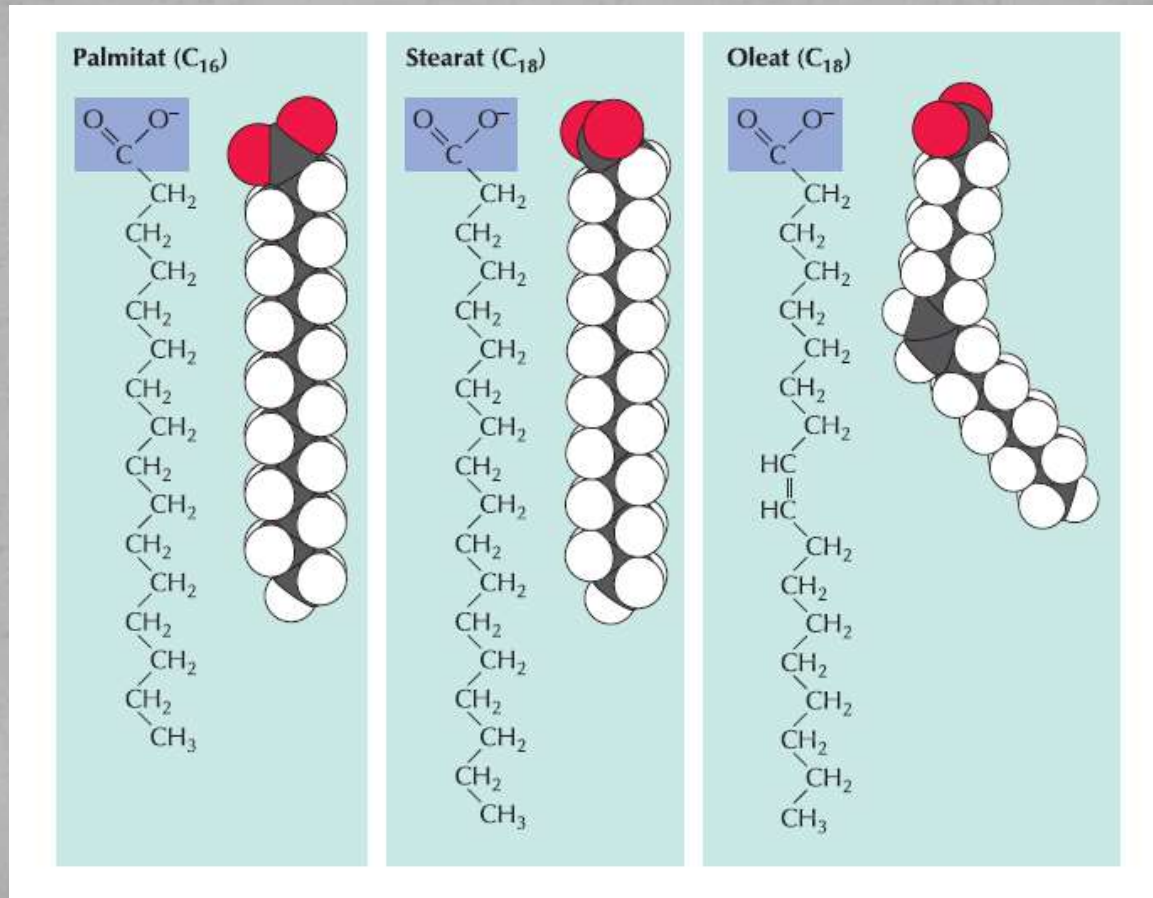
Često reagiraju s hidroksilnim ili amino
grupama - esteri i amidi

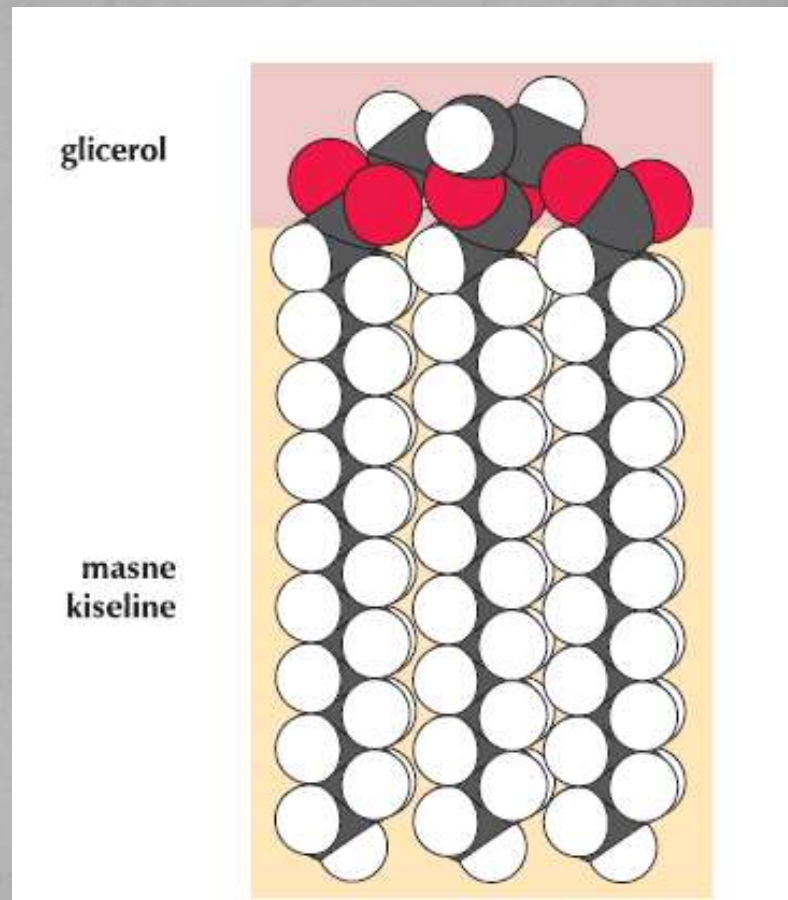
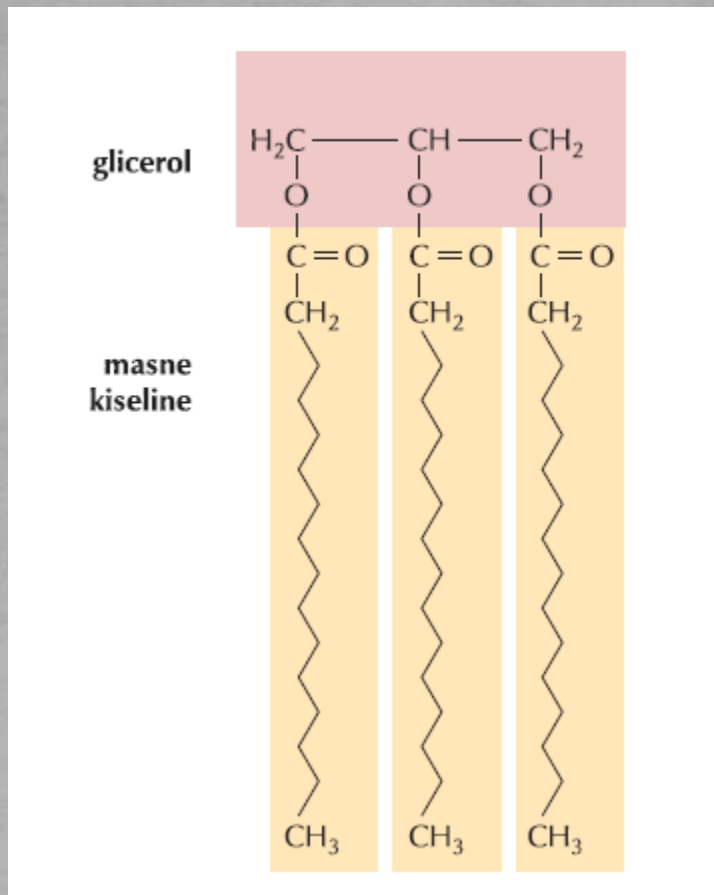
Masne kiseline

Palmitinska, stearinska - zasićene

Oleinska - nezasićena (dvostruka veza između C atoma)

U stanici masne kiseline dolaze kao **trigliceridi** ili masti

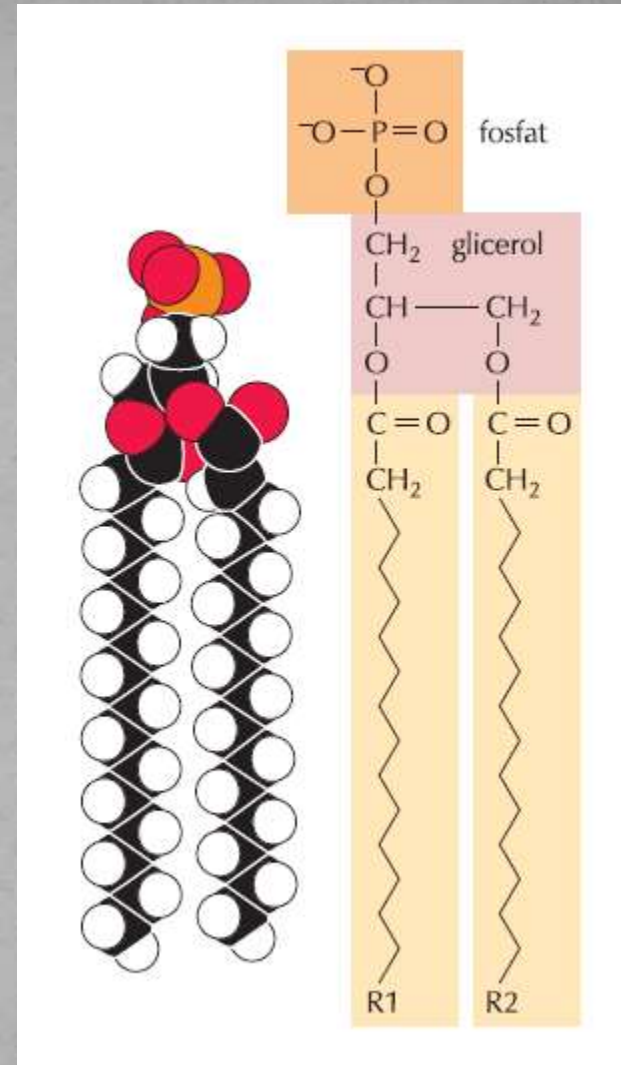
Tri masne kiseline + glicerol

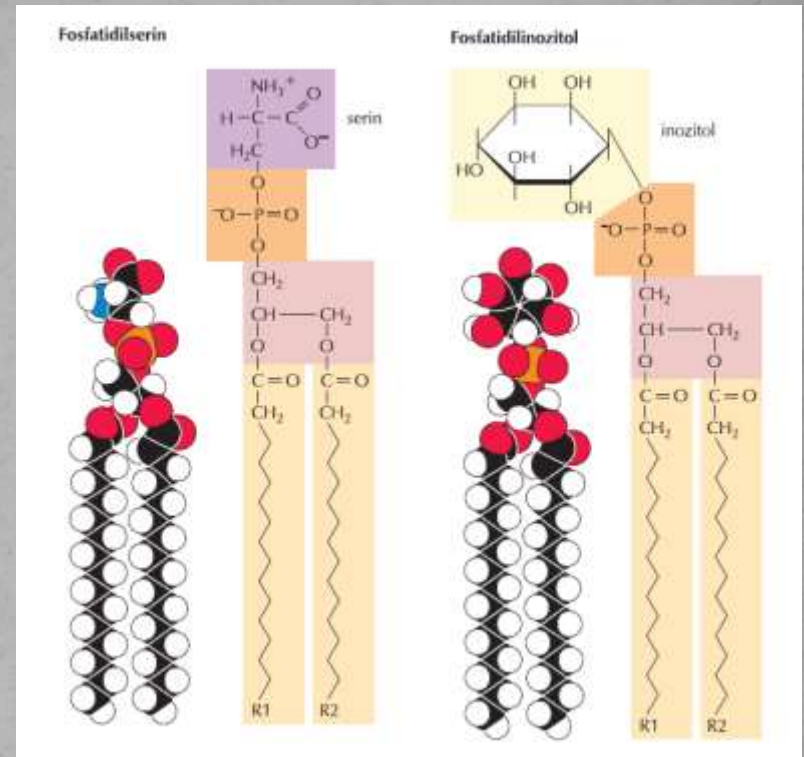
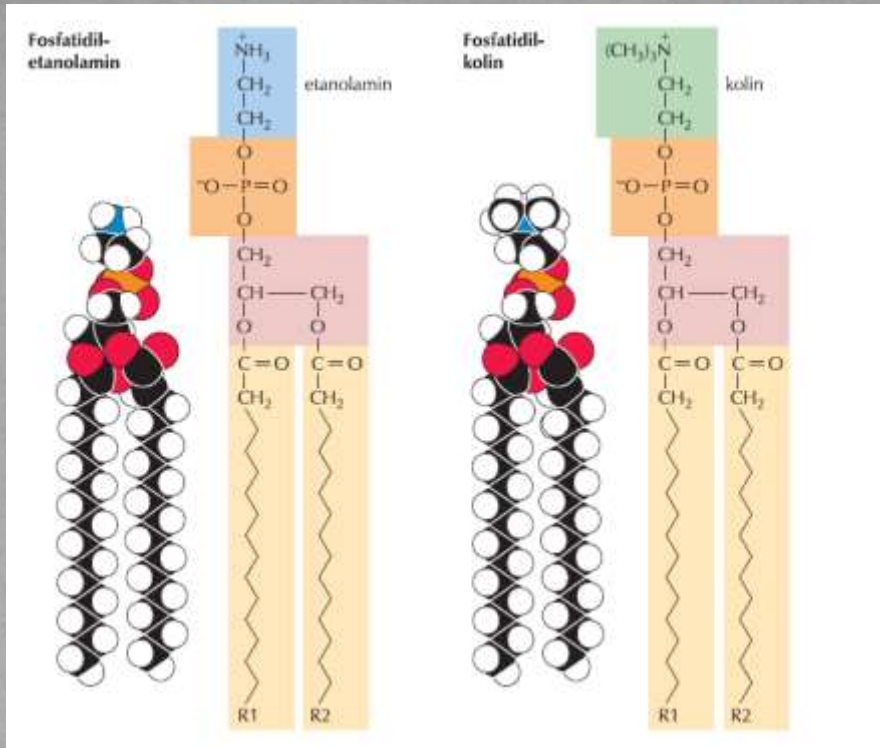
Netopivi u vodi, rezervna energija

Fosfolipidi

dvije masne kiseline (hidrofobni dio)
+ glicerol
+ fosfatna skupina
+ hidrofilna polarna glavica (serin, holin, inozitol, etanolamin)

Glavni sastojak staničnih membrana
Amfipatične molekule (+ i -)
Djelom topive, djelom netopive u vodi

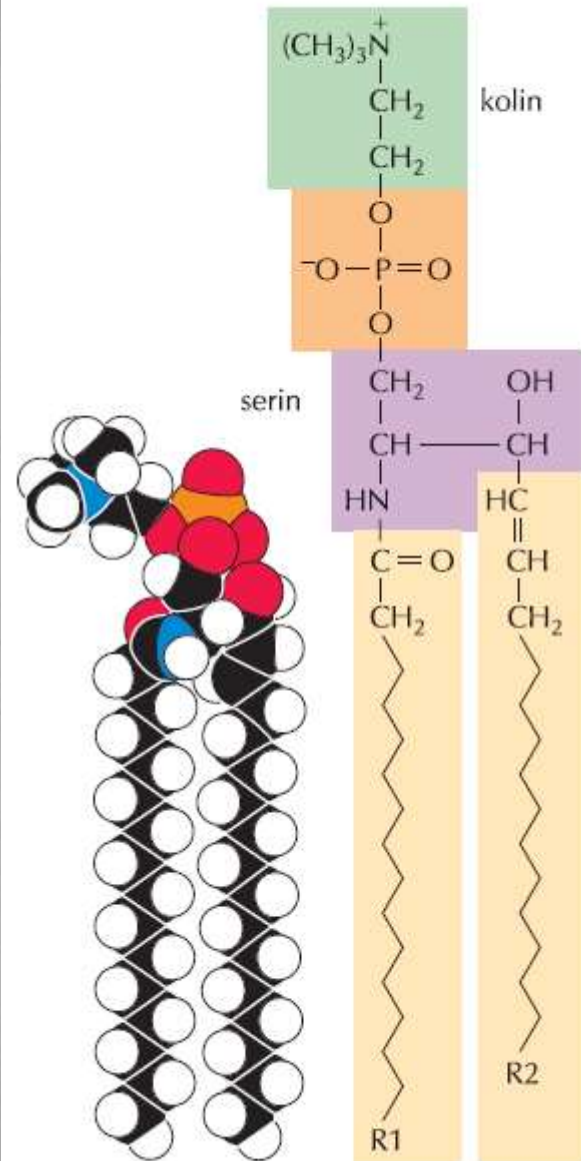
dvije MK + glicerol + fosfatna skupina + polarna glavica

(kolin, etanolamin)

dvije MK + glicerol + fosfatna skupina + polarna glavica
(serin, inozitol)

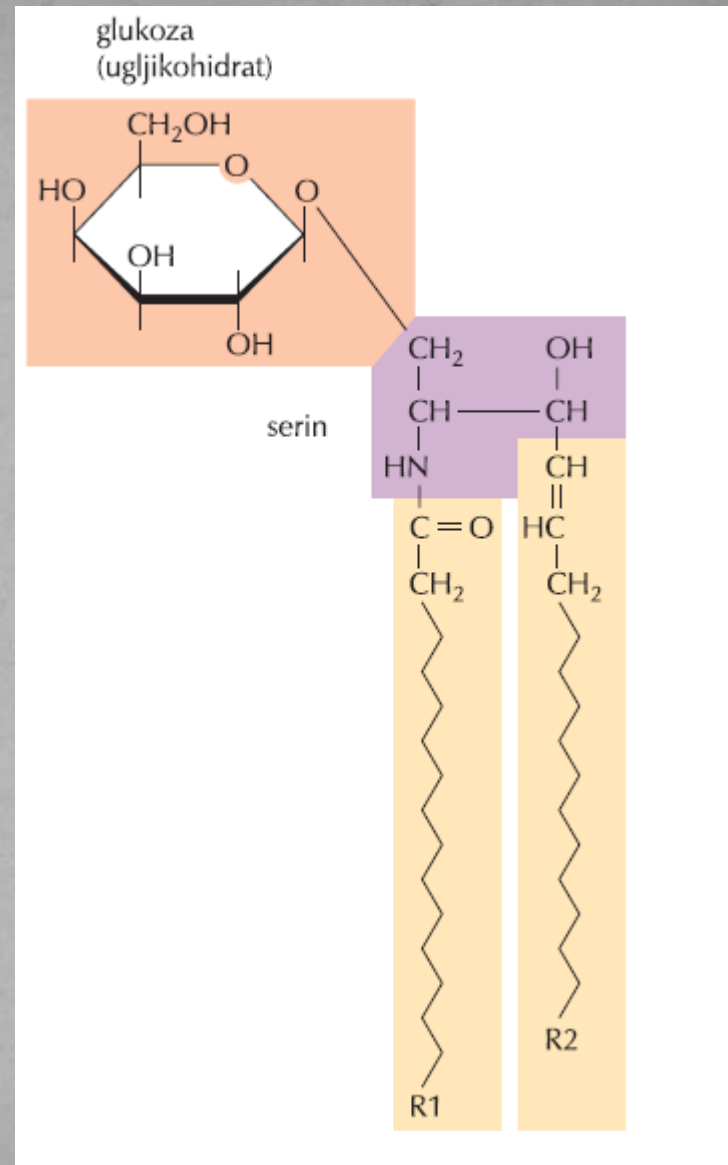
dvije MK + serin + fosfatna skupina
+ polarna glavica

Sfingomijelin

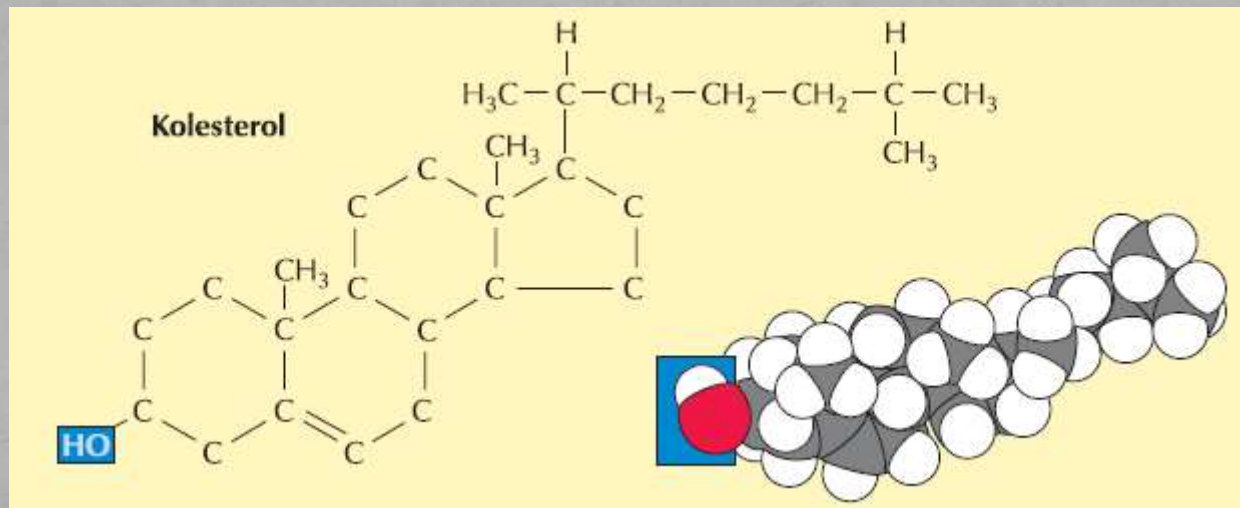
Glikolipidi

- dio stanične membrane
- dva lanca ugljikovodika vezana na polarne glavice serina
- sadrže ugljikohidrate (**glukoza**)

Kolesterol

- četiri prstena ugljikovodika - jako hidrofobni dio
- polarna hidroksilna grupa - hidrofilni dio
- amfipatična mol.
- dio stanične mebrane
- osnova za steroidne hormone (testosteron, estrogen)

NUKLEINSKE KISELINE

Informacijske molekule u stanici

DNA - genetski materijal koji je kod eukariota u jezgri

mRNA - nosi informacije od DNA do ribosoma

rRNA - uključena u sintezu proteina

tRNA - uključena u sintezu proteina

Dorada i prijenos RNA, proteina

Nukleinske kiseline - polimeri nukleotida

Purinske baze A,G

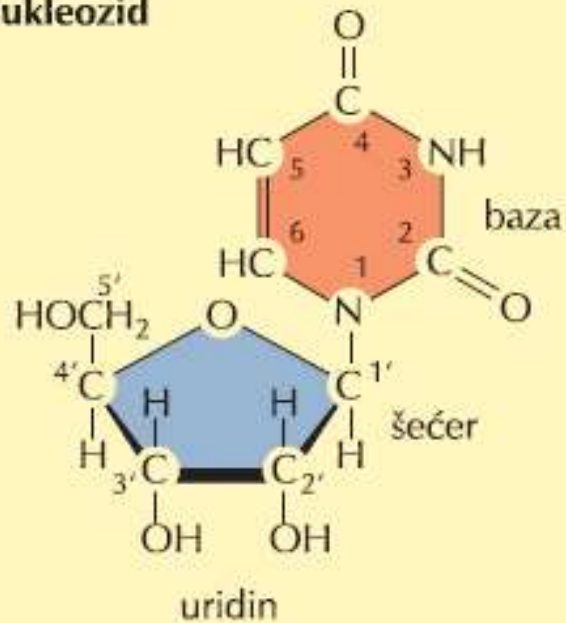
Pirimidinske baze C,U,T

Fosforilirani šećeri (riboza, dezoksiriboza)

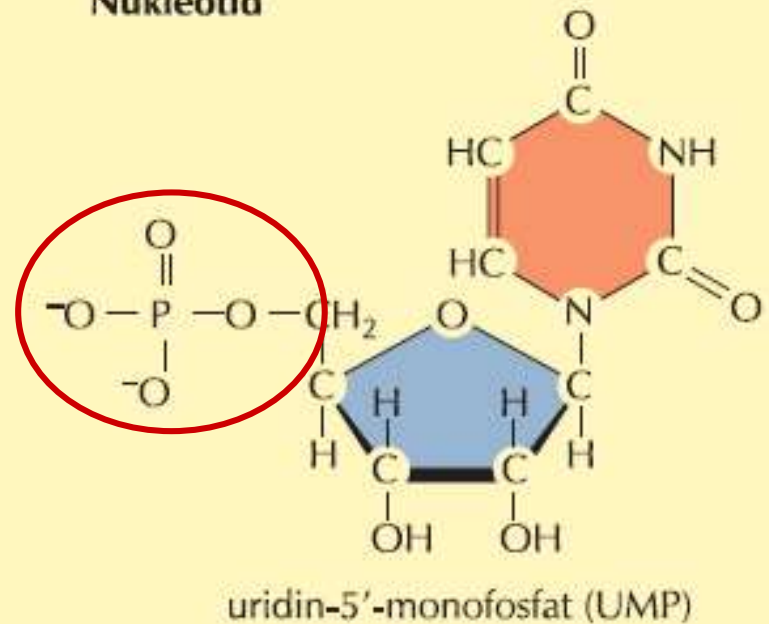
DNA - A,G
C,T

RNA - A,G
C,U

Nukleozid

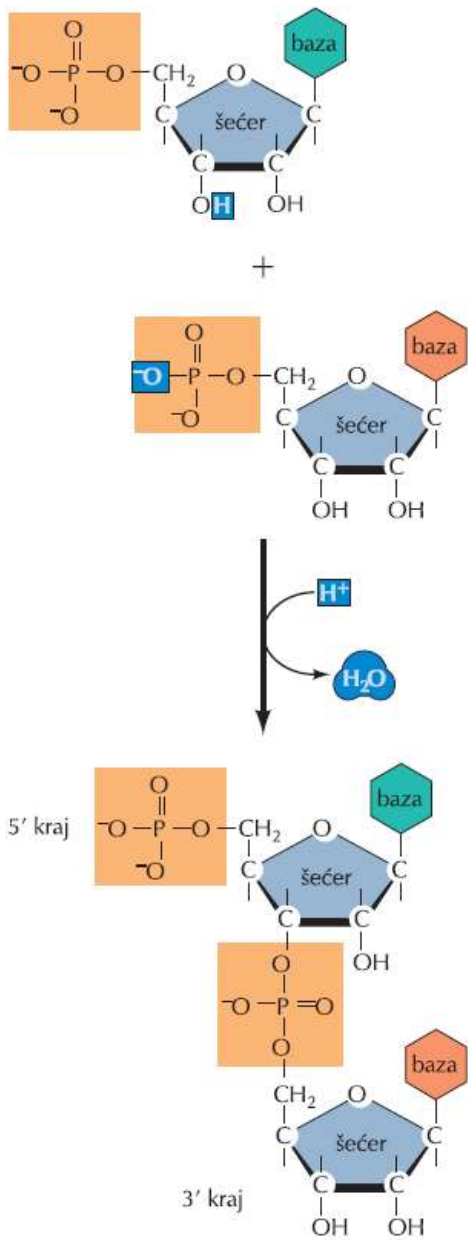

Nukleotid

Nukleozidi - baze vezane na ribozu (RNA) ili deoksiribozu (DNA)

Nukleotidi - nukleozid + jedna ili više fosfatnih grupa

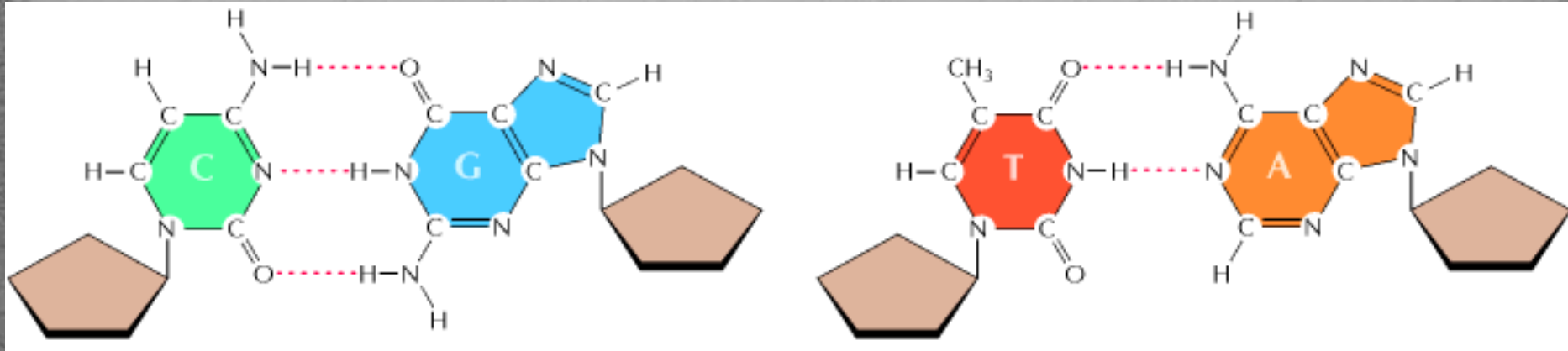
Polimerizacija nukleotida stvaranjem **fosfodieterske veze** između 5 fosfatnog kraja i 3 hidroksilnog kraja dva nukleotida

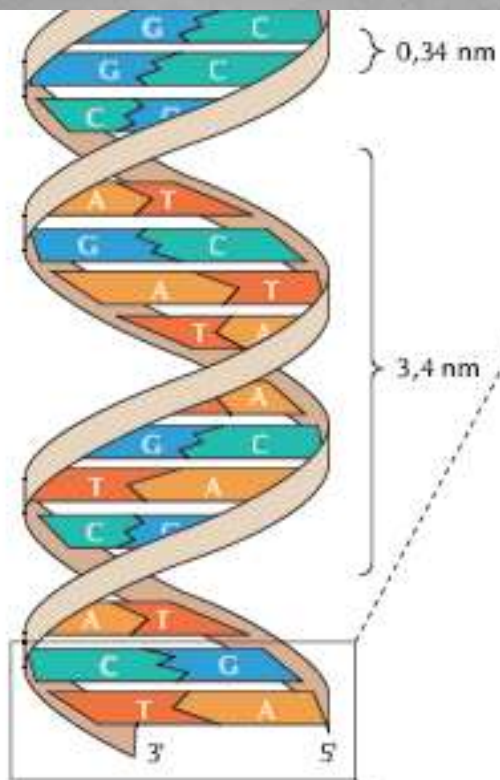
Sinteza uvijek ide od 5' prema 3' (tako se piše i sekvenca NK)

DNA - dvostruka uzvojnica

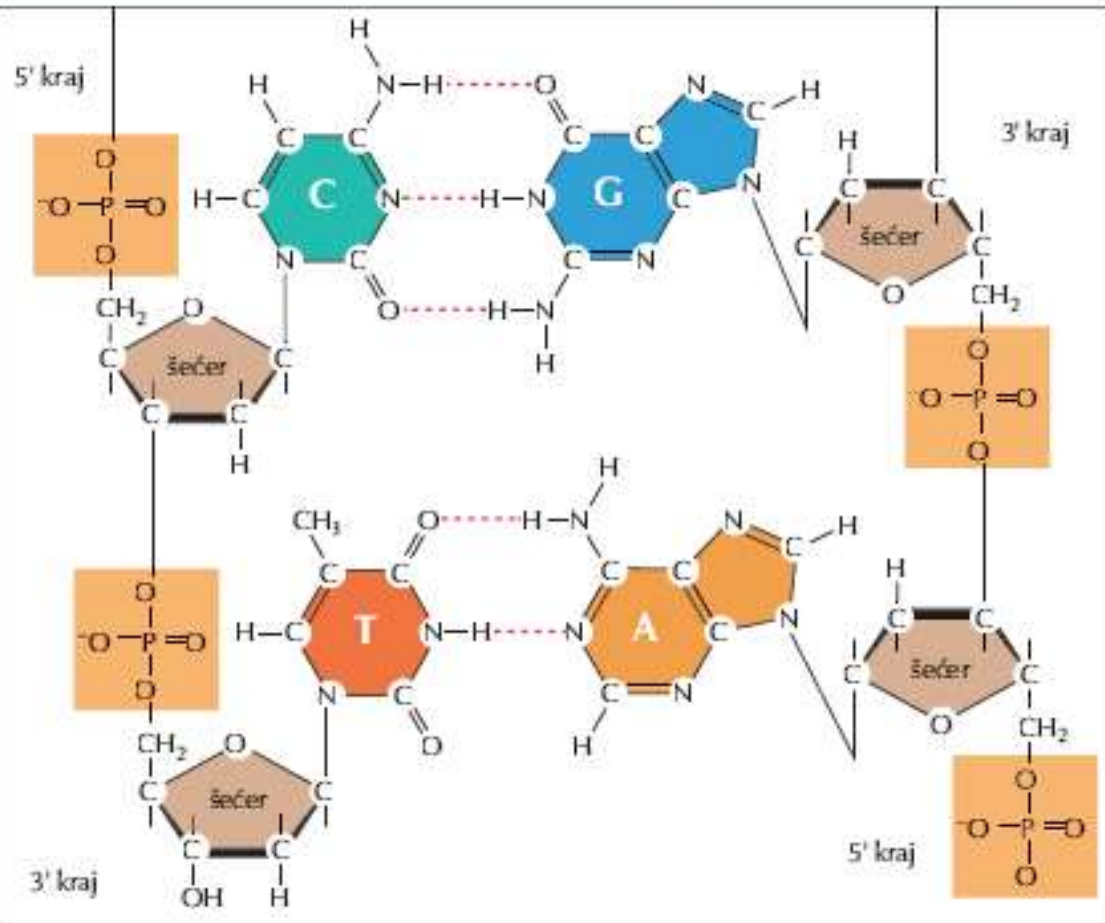
Komplementarno sparivanje - stvaranje vodikovih veza između baza suprotnih lanaca DNA

A - T
G - C

Baze na suprotnim lancima povezuju se vodikovim vezama između adenina (A) i timina (T), te između gvanina (G) i citozina (C). Dva lanca u molekuli DNA su antiparalelni (usmjereni su u suprotnim smjerovima određenim slobodnim 5' odnosno 3' skupinama deoksiriboze).

Lanci su antiparalelni

Uloga nukleotida

Građevne jedinice nukleinskih kiselina DNA, RNA

Kemijska energija u stanici - ATP

Donosioci energije ili aktiviranih kemijskih skupina

Signalne molekule c-AMP

Makromolekule:

Ugljikohidrati - glikozidna veza - oligosaharidi,
polisaharidi

Lipidi - masne kiseline dolaze kao trigliceridi ili masti,
fosfolipidi, glikolipidi

Nukleinske kiseline - polimerizacija nukleotida
stvaranjem fosfodiesterske veze

PROTEINI

PROTEINI

Struktura - građa

Transport - hemoglobin

Obrana - protutijela

Prijenos informacija - hormoni

Kataliza - enzimi

Polimeri 20 aminokiselina

Aminokiseline

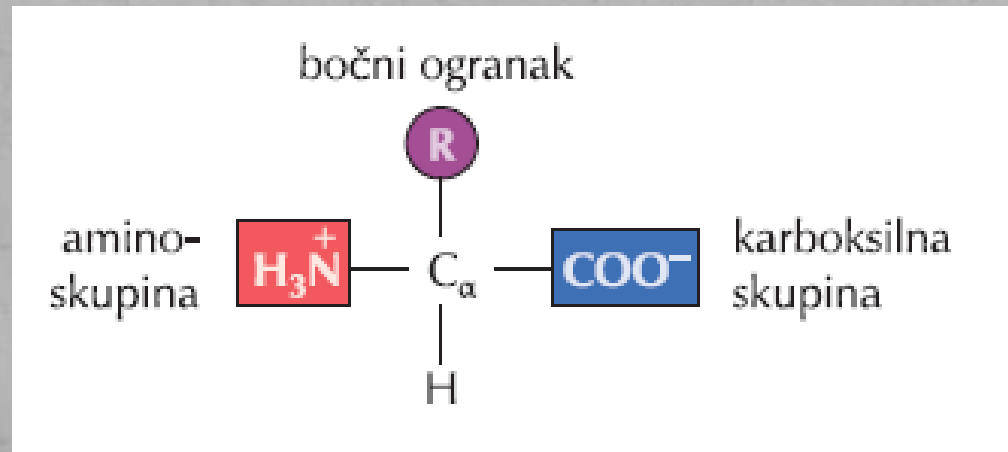
Centralni C atom

Vodikov atom

Karboksilna skupina COO^-

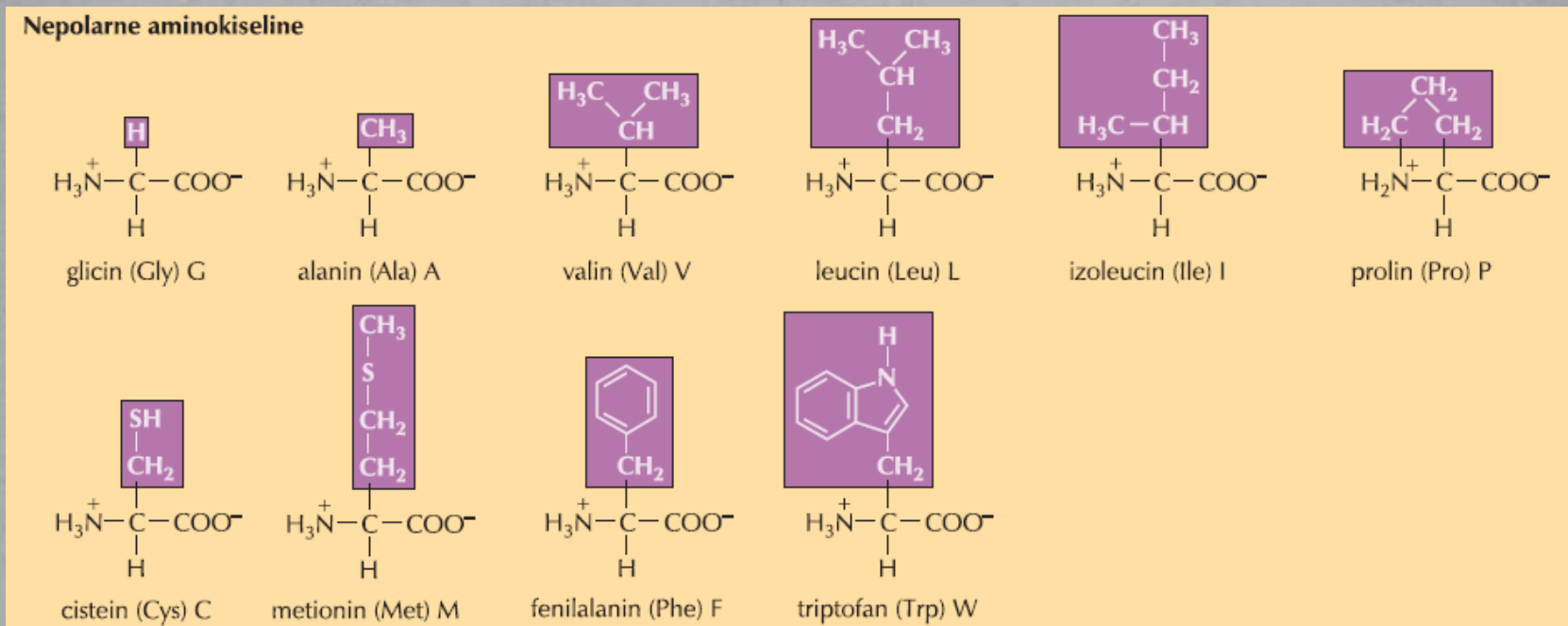
Amino grupa NH_3^+

Specifični bočni lanac

Amfoterne molekule

Nepolarne AK -u bočnom lancu imaju H -hidrofobne (u centru proteina)

1 - 1H atom - Gly

4 - do 4C atoma u bočnom lancu - Ala, Val, Leu, Ile

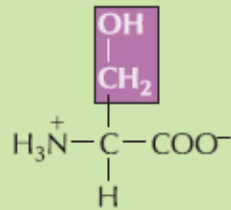
1 - ciklička AK - Pro

2 - sa S - Cys, Met

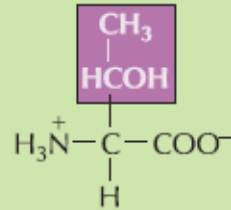
2 - aromatski prsten - Phe, Trp

Polarne AK - hidrofилne na površini proteina

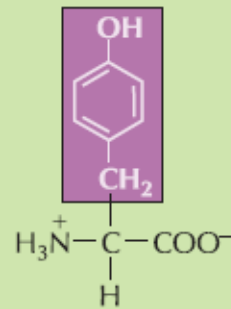
Polarne aminokiseline

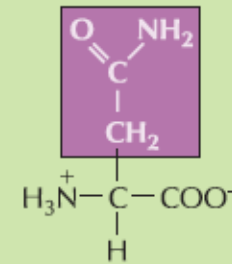
serin (Ser) S

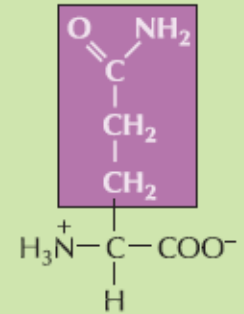
treonin (Thr) T

tirozin (Tyr) Y

asparagin (Asn) N

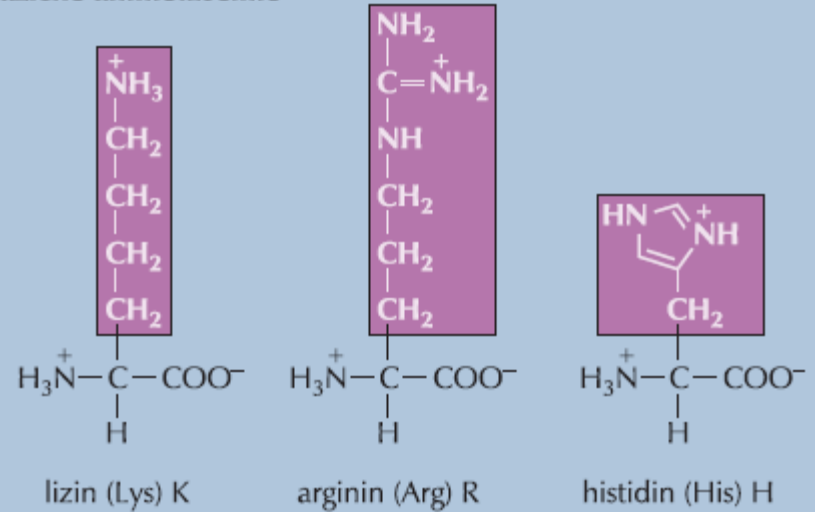
glutamin (Gln) Q

3 - hidroksilna grupa - Ser, Thr, Tyr
2 - amino grupa - Asn, Gln

Bazne AK

- 2 hidrofилne - Lys, Arg
  - 1 neutralna ili (-) His
- enzim u procesima vezanim za izmjenu H iona

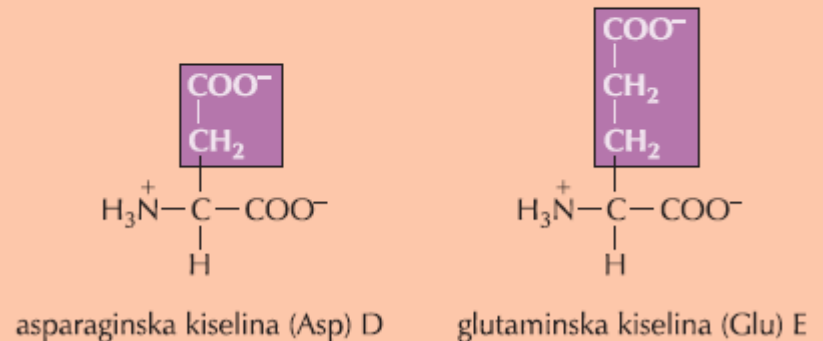
Bazične aminokiseline

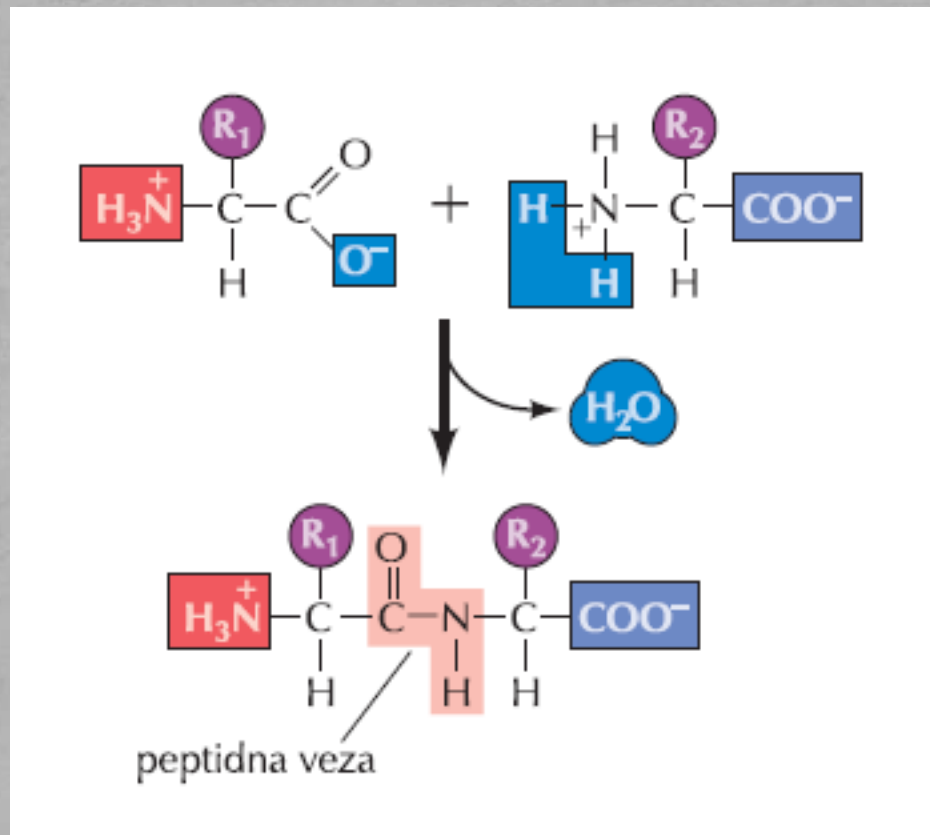
Kisele AK

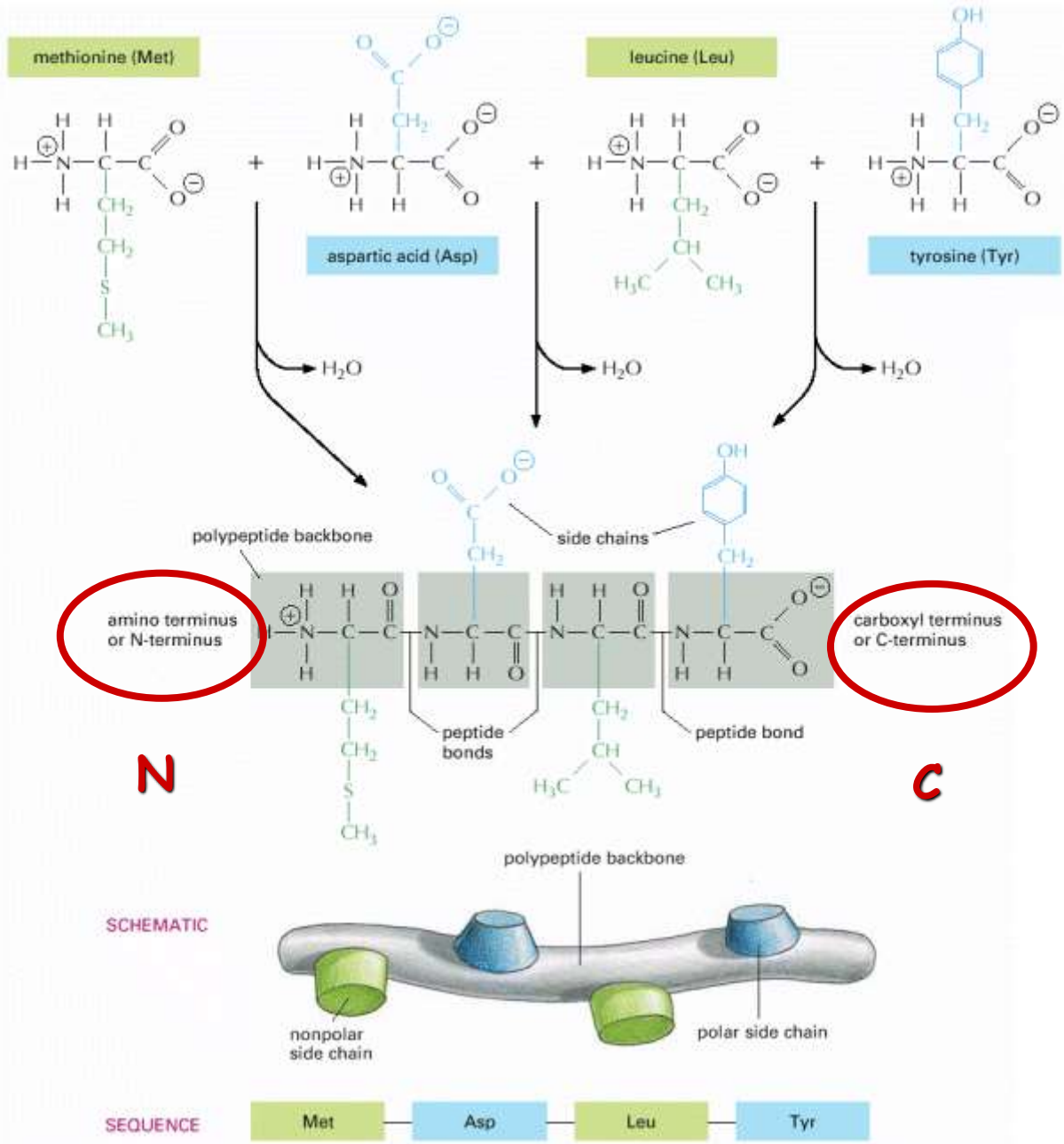
- 2 negativno nabijene, hidrofилne - Asp, Glu

Kisele aminokiseline

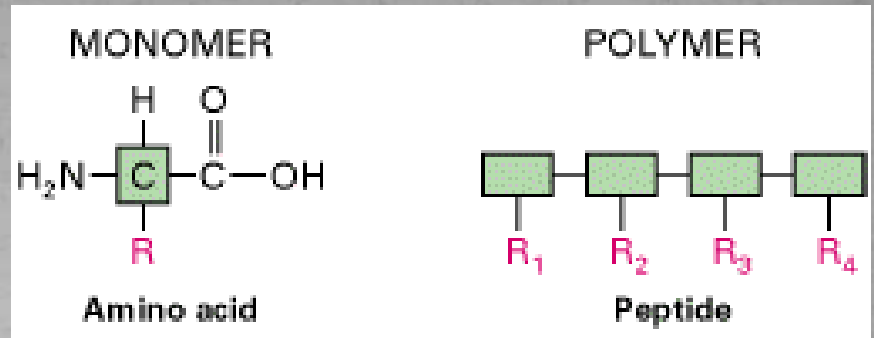
Aminokiseline se **peptidnim vezama** vezuju u polipeptide
- karboksilna skupina jedne na amino skupinu druge AK

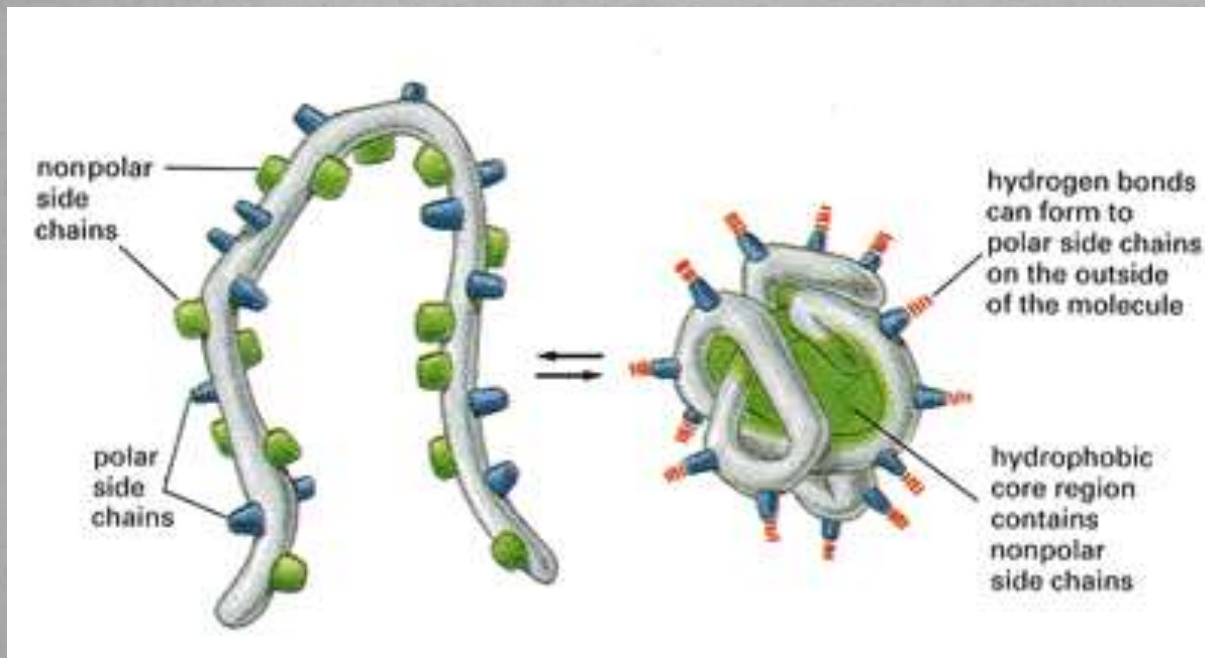

Dodavanje novih AK na C-kraju

Proteini - struktura

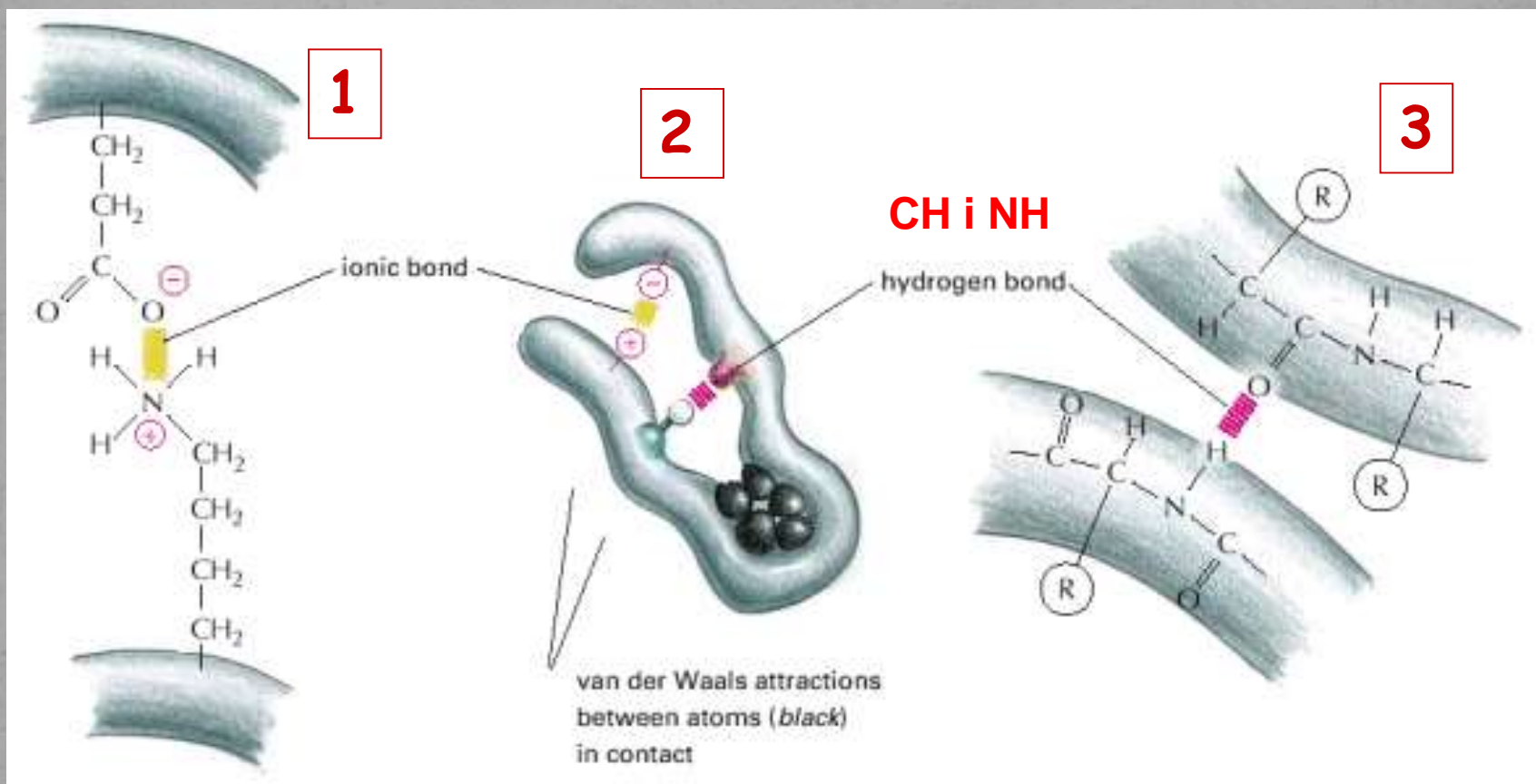
Primarna struktura - raspored AK u lancu

Sekundarna struktura - organizacija dijelova lanca

Nekovalentne veze koje drže lanac AK u određenom položaju

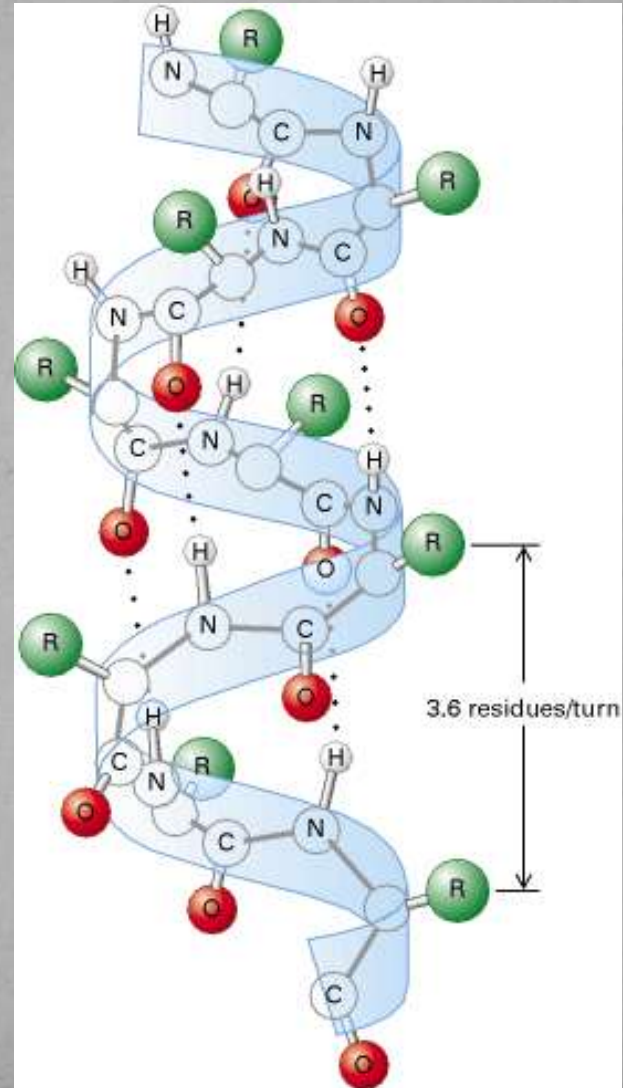
4

Raspored hidrofилnih i hidrofobnih AK

Sekundarna struktura - organizacija dijelova lanca

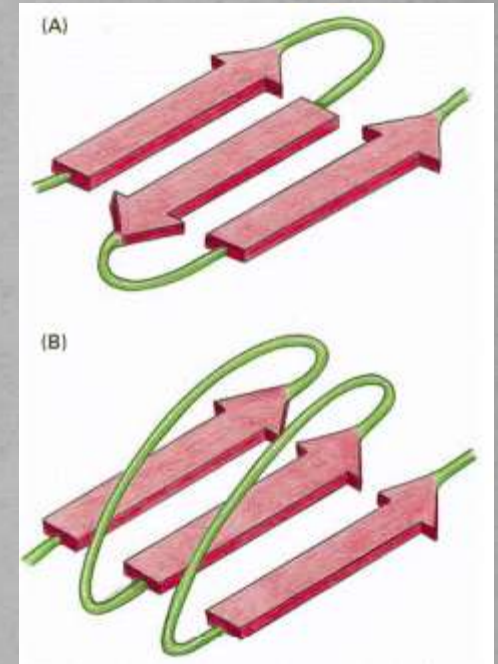
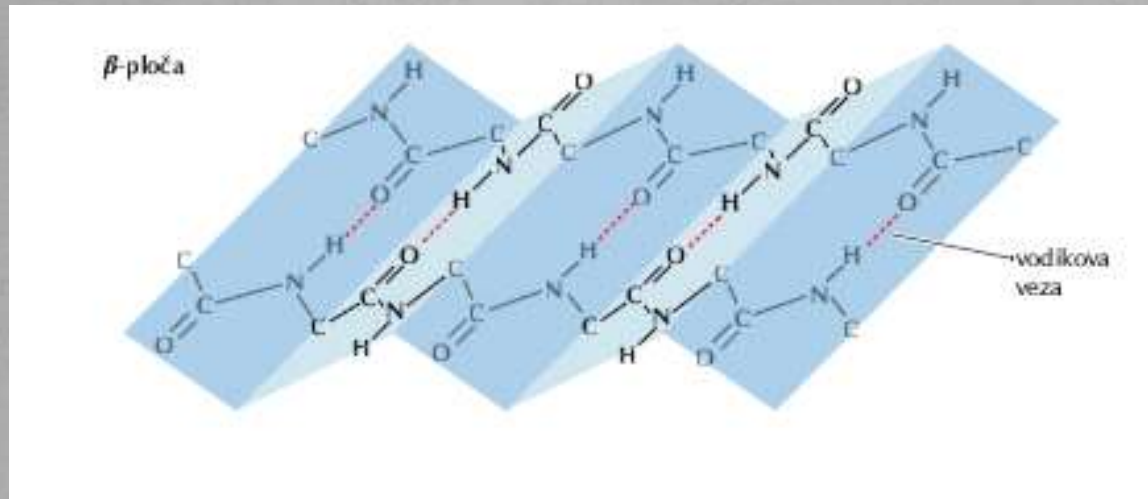
α - uzvojnica (heliks)

Vodikove veze između CO i NH grupa peptidnog lanca udaljena 4 AK ostatka

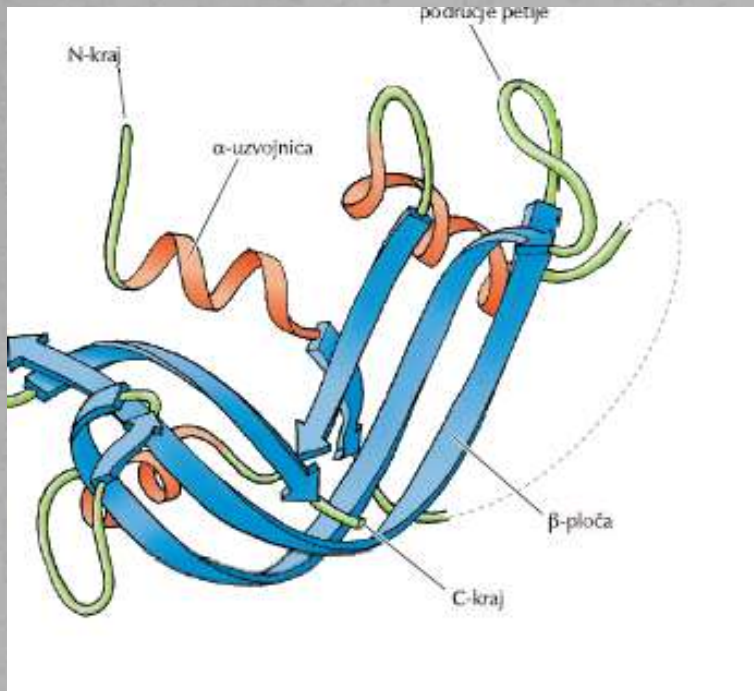
Sekundarna struktura - organizacija dijelova lanca

β - nabrana ploča (sheet)

Vodikove veze između CO i NH grupa dvaju paralelnih ili antiparalelnih peptidnih lanaca

Tercijarna struktura - interakcija AK različitih regija primarnog lanca

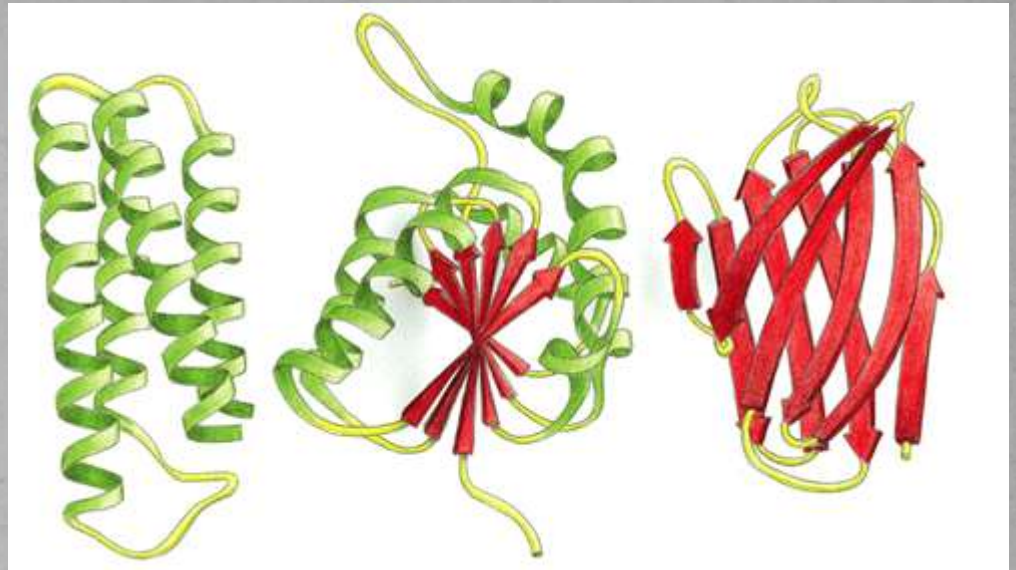

petlja
 α - uzvojnica
 β - ploča

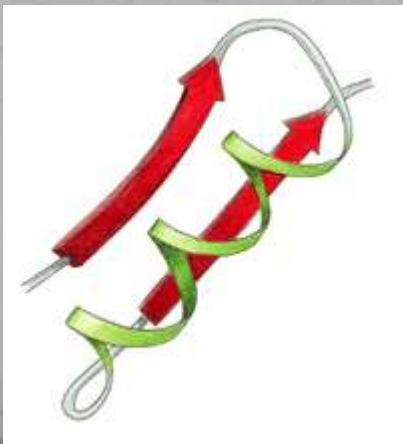
Položaj hidrofobnih AK u unutrašnjosti i hidrofилnih AK na površini proteina - vodikove, ionske veze na površini
Kovalentne disulfidne veze cisteinskih ostataka u unutrašnjosti - stabilizacija

Osnova tercijarne strukture

Domena -
kompaktana
globularna
struktura α
uzvojnica, petlji i β
ploča

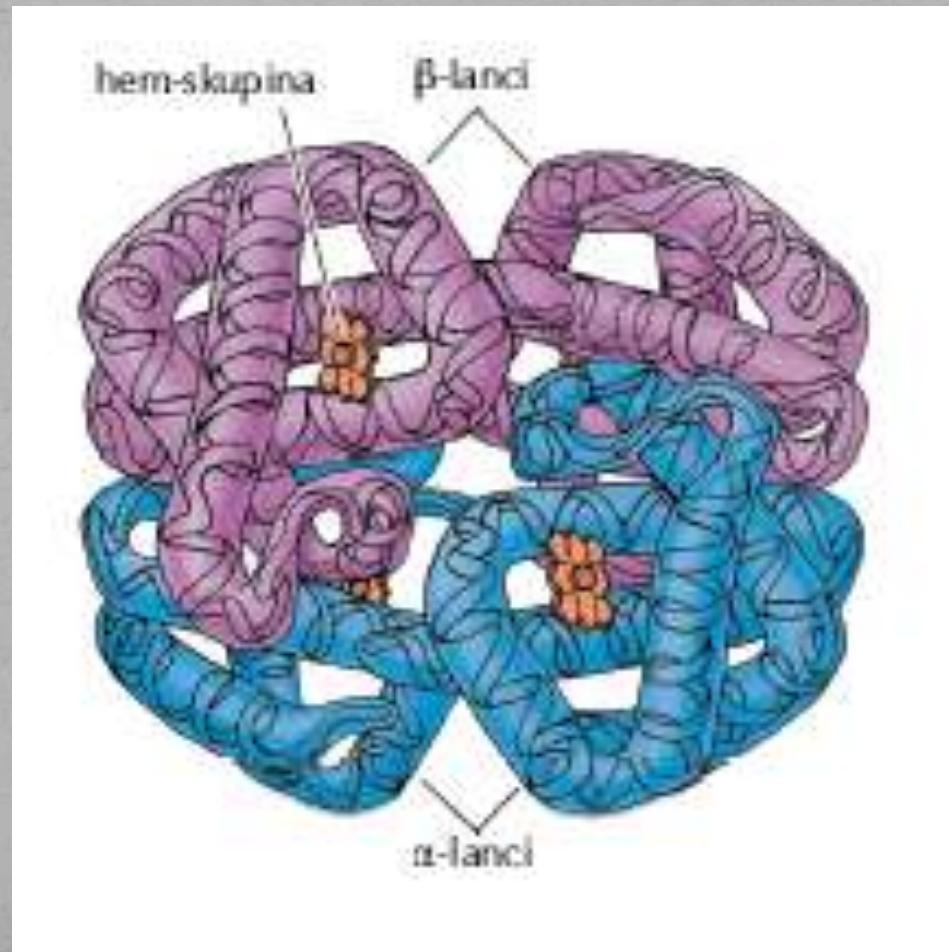
Motif - kombinacija α - uzvojnice i β - ploče

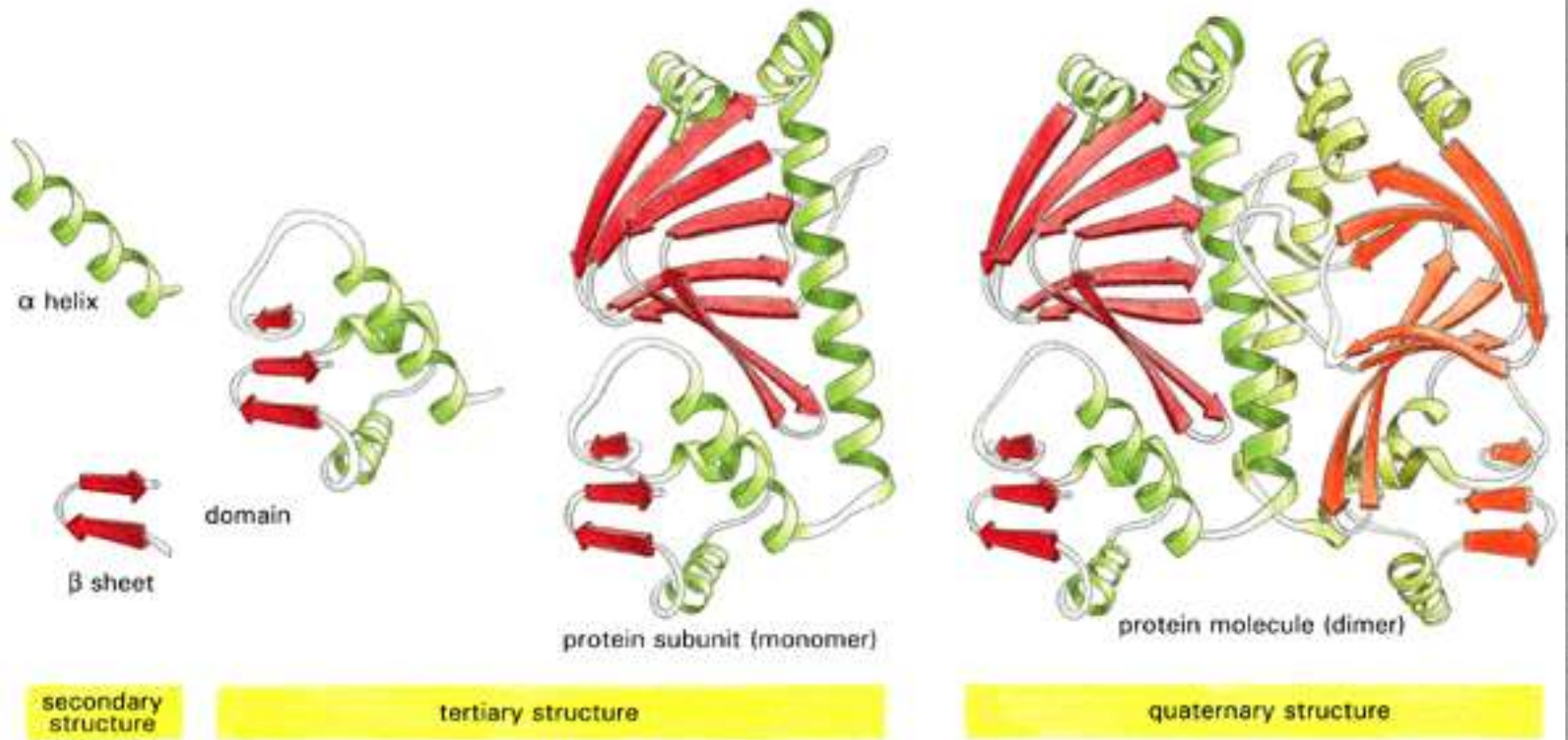

$\beta - \alpha - \beta$

Kvartarna struktura - interakcija različitih lanaca polipeptida

Hemoglobin

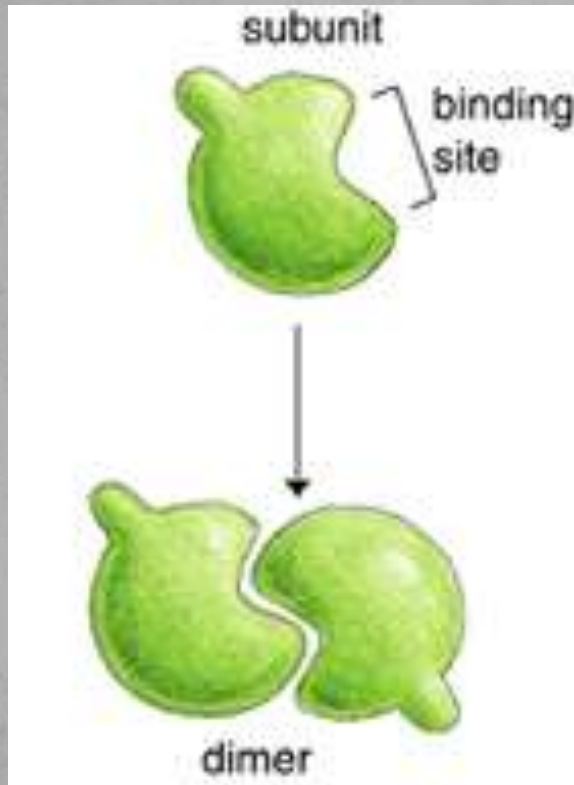

Monomeri - polimeri

Polimerizacija istovrsnih globularnih podjedinica

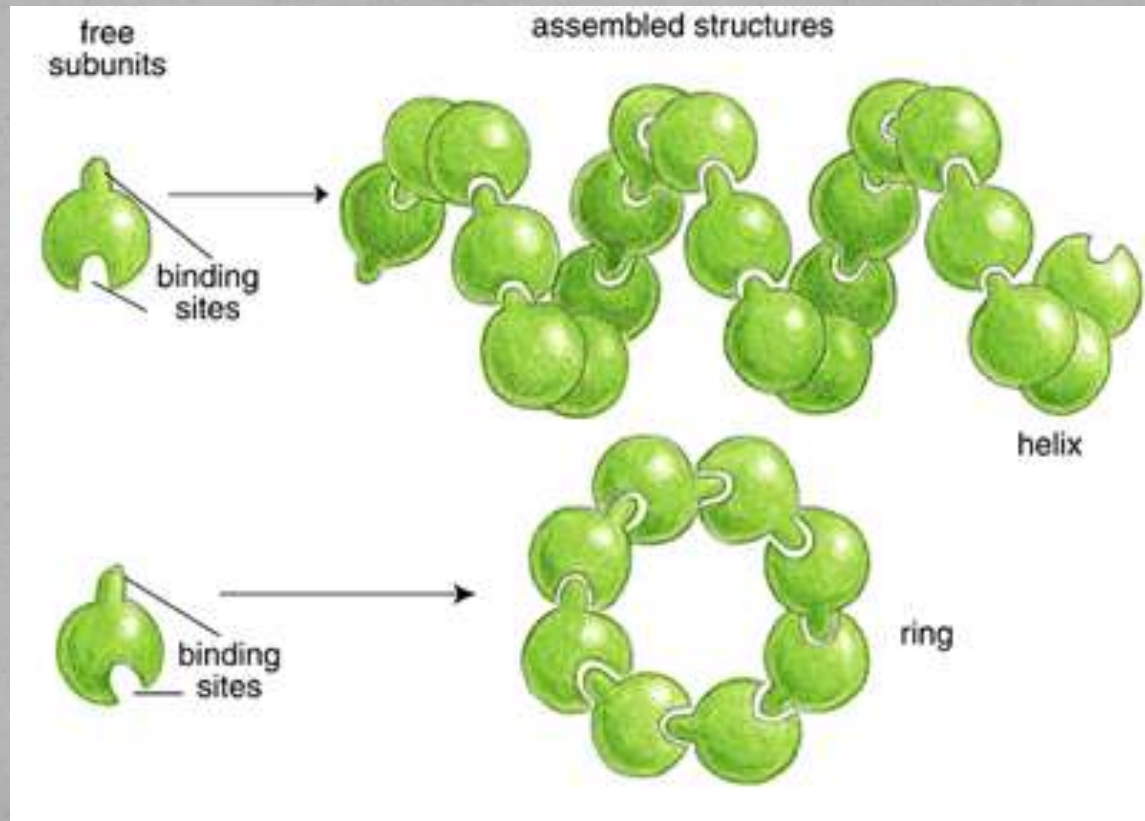
DIMERI

Polimerizacija istovrsnih globularnih podjedinica

LANCI, PRSTENI

Tri načina kako proteini mogu biti specifični za stanicu:

- prisutan samo u tom tipu stanica
- prisutan u nekoliko tipova stanica ali modificiran (primjer: alkalna fosfataza crijeva i placente - izoformni oblici)
- prisutan u više tipova stanica, ali u nekima znatno više (kvantitativna specifičnost)

Funkcija proteina

Grada

Transport - hemoglobin

Obrana - protutijela

Prijenos informacija - hormoni

Kretanje - aktin, miozin

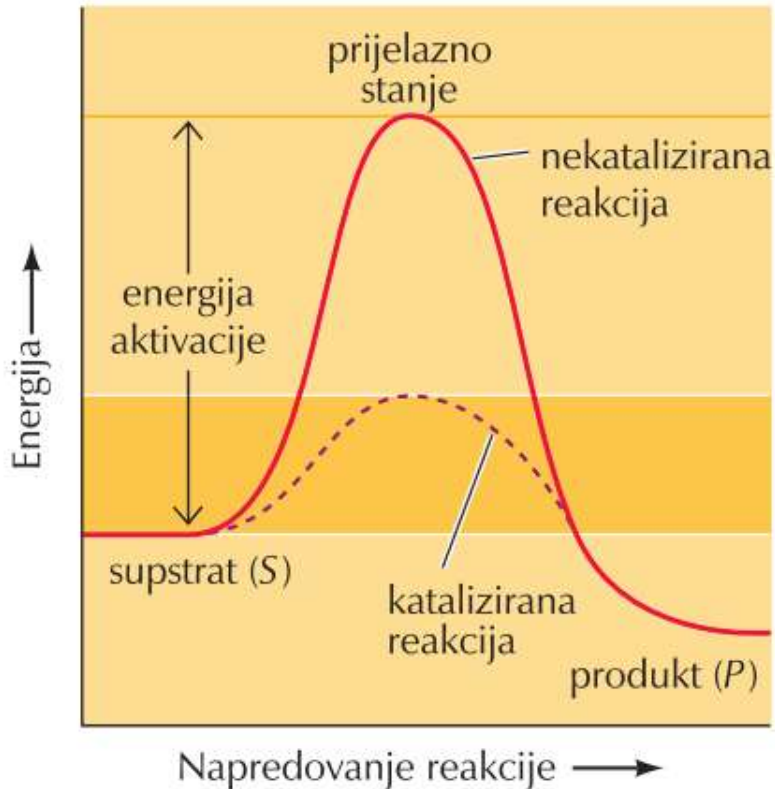
Kataliza - enzimi

Enzimi - katalizatori kemijskih reakcija

Ubrzanje kemijskih reakcija $10^6 - 10^{12} \times$

- bez trošenja enzima
  - bez trajnog mijenjanja enzima
  - bez mijenjanja položaja ravnoteže supstrata i produkta
-
- 1000 - 4000 u svakoj stanici, neki specifični za stanicu, drugi ubikvitarni
  - u stanicama i van njih - crijeva, krv, međustanična tvar

Kemijska ravnoteža

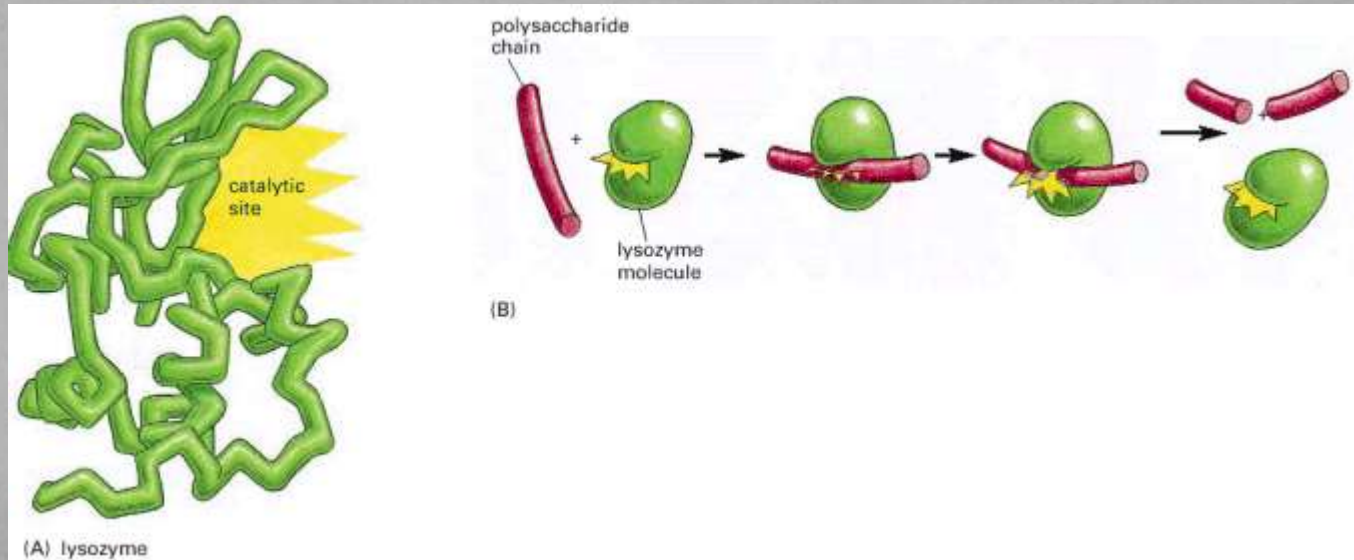
Treba postići
energiju aktivacije

Enzimi smanjuju energiju aktivacije

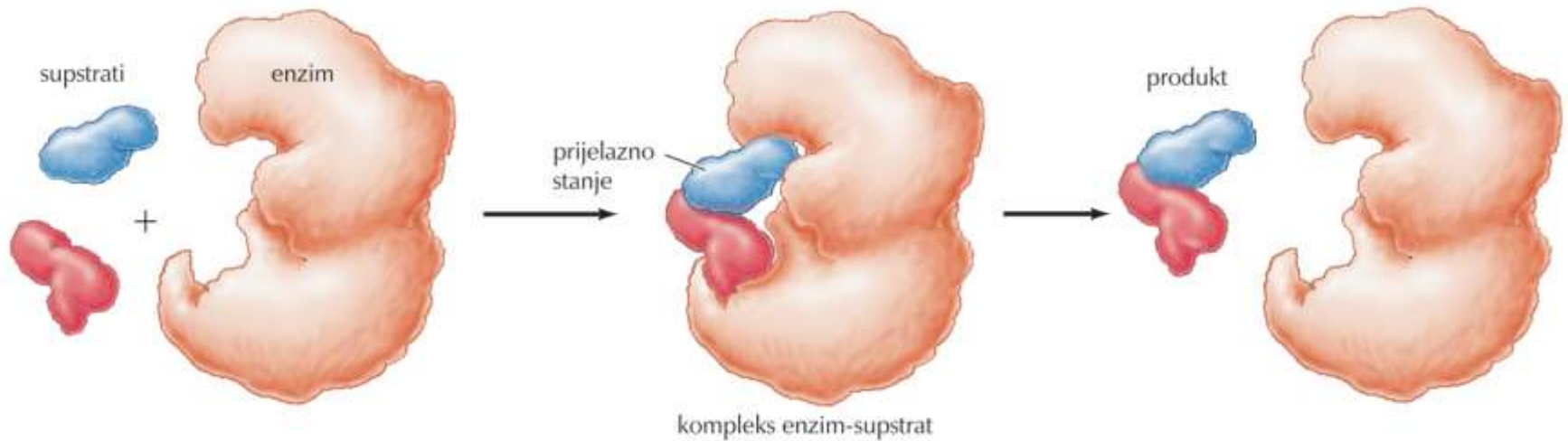
Vezivanje enzima i supstrata je visoko specifično

Aktivno mjesto enzima - bočni lanci AK, utori na površini
- dio koji prepoznaje supstrat (LIGAND) i veže ga
(vodikove, ionske, hidrofobne interakcije)

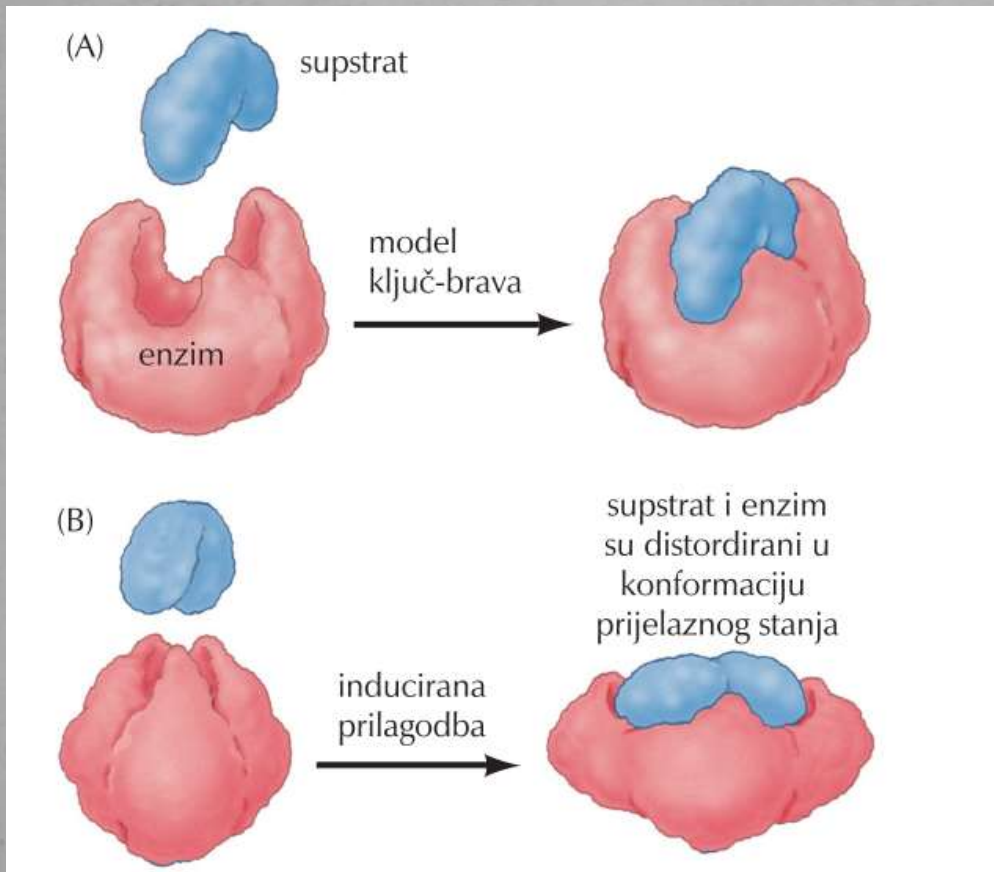
- dio koji katalizira reakciju

1. Enzimi - stabilizacija prijelaznih oblika dovođenje 2 supstrata u poziciju za djelovanje

2. Enzimi - mijenjanje konformacije supstrata i enzima radi bržeg postizanja prijelaznog stanja

Ključ - brava

Izazvana prilagodba

Distorzija supstrata -
promjena konformacije E i S
olakšavanje postizanja
prijelaznog stanja

3. Enzimi - direktno sudjelovanje u katalitičkim procesima

AK (kisele i bazične) iz aktivnog mjesta enzima reagiraju sa supstratom - nastanak intermedijalnih spojeva

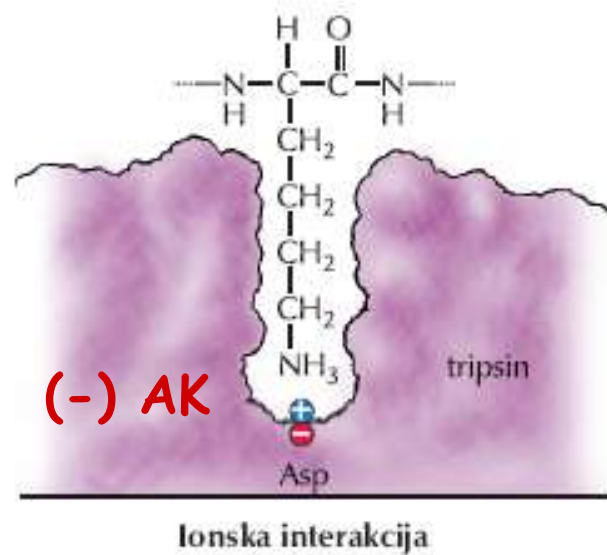
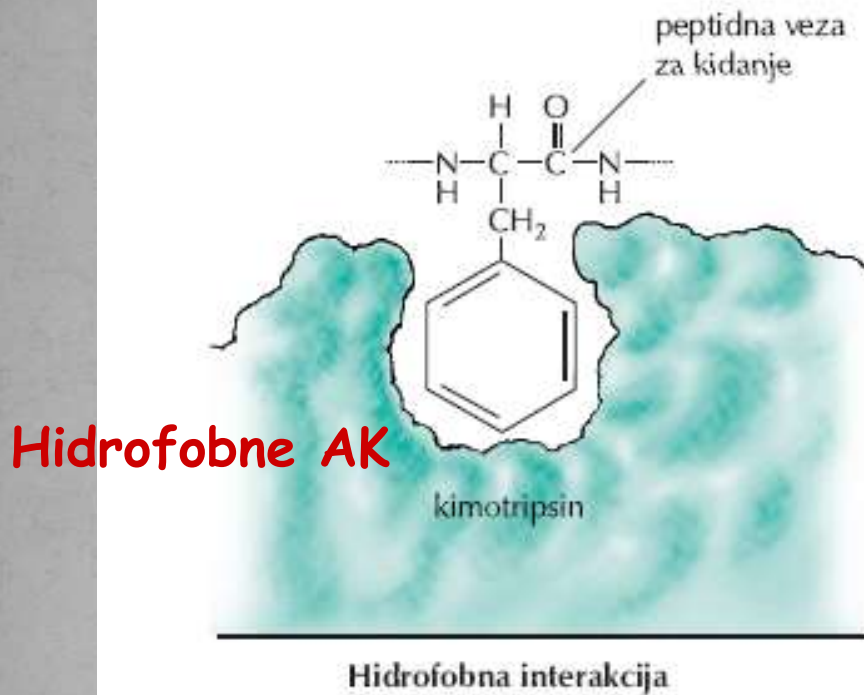
Serinske proteaze razgrađuju proteine kidajući peptidne veze

Aktivno mjesto proteaza sadrži serin, histidin, aspartat - pokreću hidrolizu peptidne veze

KIMOTRIPSIN - uz hidrofobne AK (triptofan, fenilalanin)

TRIPSIN - uz bazične AK (lizin, arginin)

Džep aktivnog mjesta

Razgradnja uz hidrofobne AK

Razgradnja uz bazne AK

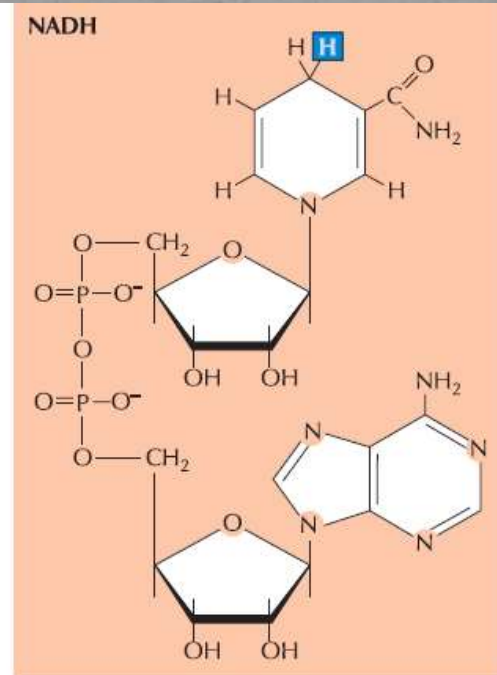
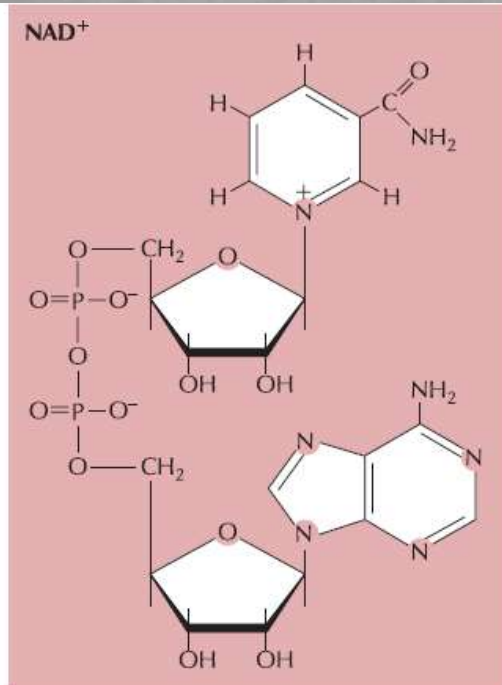
Prostetičke skupine

Koenzimi

- organske mol. male mase
  - surađuju s enzimima na ubrzanju reakcija
  - recikiraju se (za veći broj reakcija)
  - "trajni dio" su enzima
- prenose kemijske skupine - karboksilne (biotin), acilne (koenzim A), elektrone (NAD⁺)

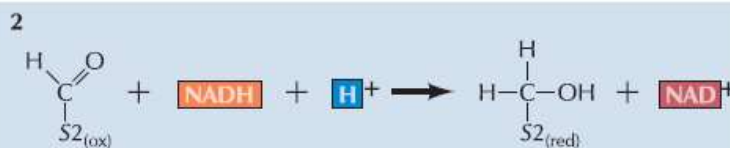
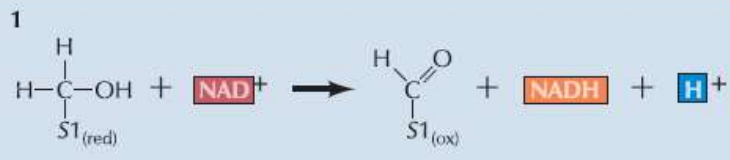
Tablica 2-1. Primjeri koenzima i vitamina

Koenzim	Srodni vitamin	Kemijska reakcija
NAD ⁺ , NADP ⁺	niacin	oksidoredukcija
FAD	riboflavin (B ₂)	oksidoredukcija
tiaminpirofosfat	tiamin (B ₁)	prijenos aldehidne skupine
koenzim A	pantotenat	prijenos acilne skupine
tetrahidrofolat	folat	prijenos IC-skupine
biotin	biotin	karboksilacija
piridoksal fosfat	piridoksal (B ₆)	transaminacija

Slika 3-6. Uloga NAD⁺ u oksido-redukcijskim reakcijama. (A) Nikotina-mid-adenin-dinukleotid (NAD⁺) djeluje kao nosač elektrona u oksido-redukcijskim reakcijama: primajući elektrone (e⁻) prelazi u NADH. (B) NAD⁺ može primjerice preuzeti elektrone supstrata (S1) pri čemu nastaje oksidirani S1 i NADH. NADH nastao tom reakcijom prenosi elektrone na drugi supstrat (S2) pa nastaje reducirani S2 uz regeneraciju NAD⁺. Stvarni učinak je prijenos elektrona (prenesenih pomoću NADH) od S1 (koji se oksidira) na S2 (koji se reducira).

(B)

Zbroj:

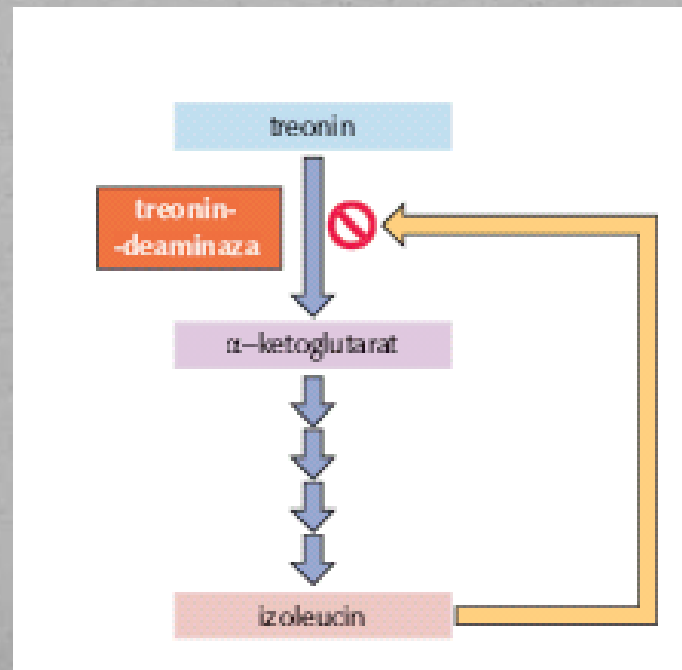

Kontrolni mehanizmi enzimске aktivnosti

1 - Inhibicija povratnom spregom

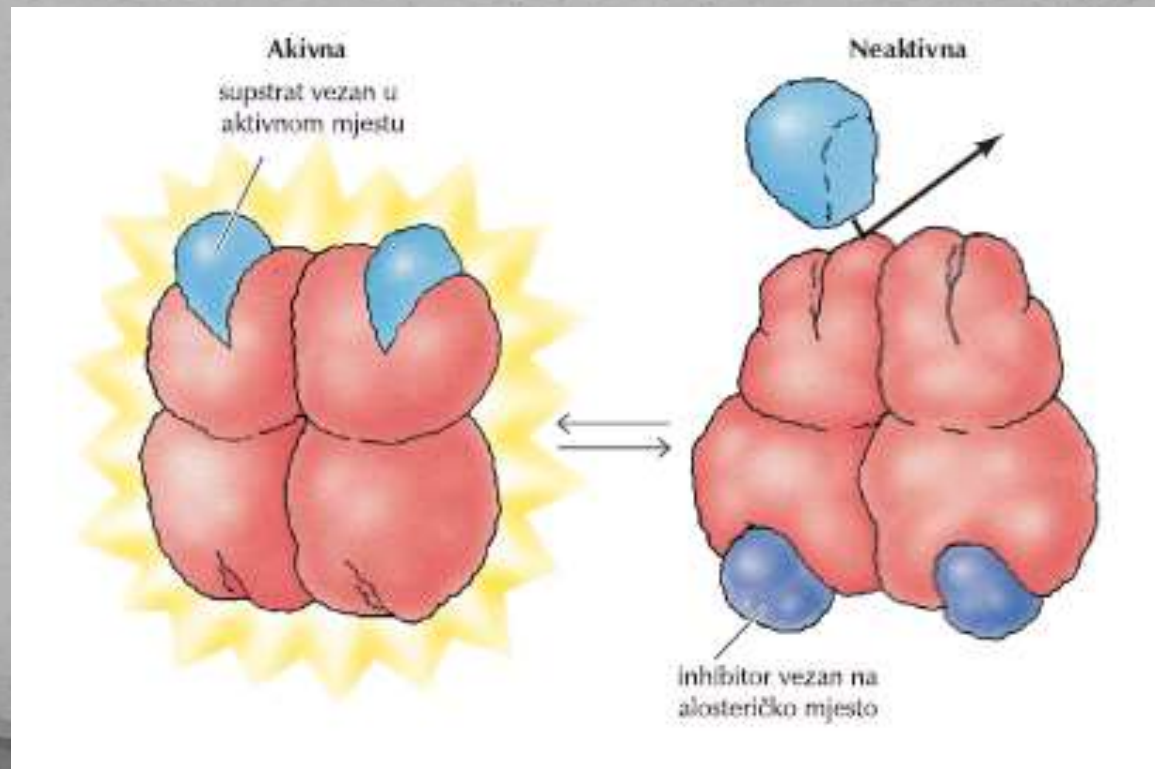
produkt inhibira aktivnost enzima

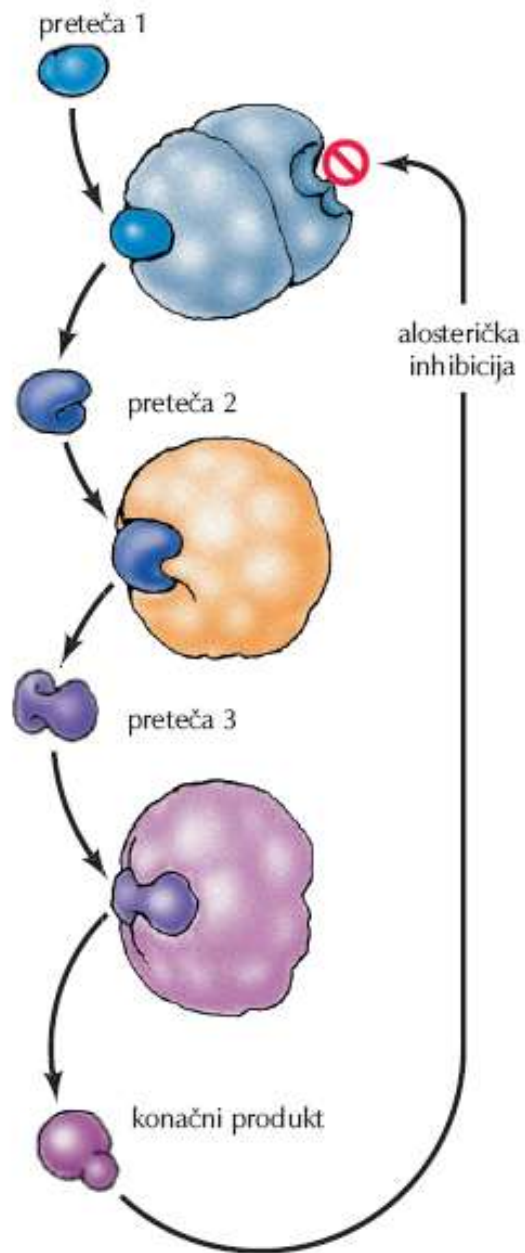
Inhibicija izoleucina

2 - Alosterička regulacija

- promjene u terciarnoj ili/i kvartarnoj strukturi proteina nastale vezivanjem malih regulacijskih mol.
- ali ne na katalitičko mjesto enzima
- inhibicija, aktivacija

Inhibicija povratnom spregom +
alosterička inhibicija

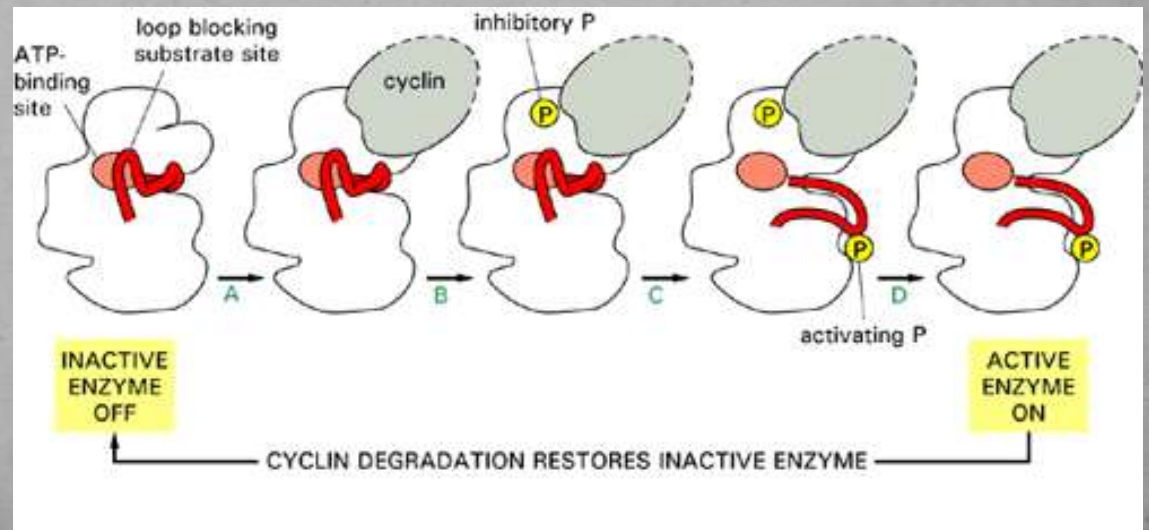
3 - Fosforilacija i defosforilacija

- kod 10% proteina
- dodavanje i skidanje fosfatnih skupina serina, treonina i tirozina

Kinaze - kataliziraju fosforilaciju - prenose P grupu s **ATP**-a na hidroksilnu grupu serina, treonina ili tirozina - oslobađa se energija

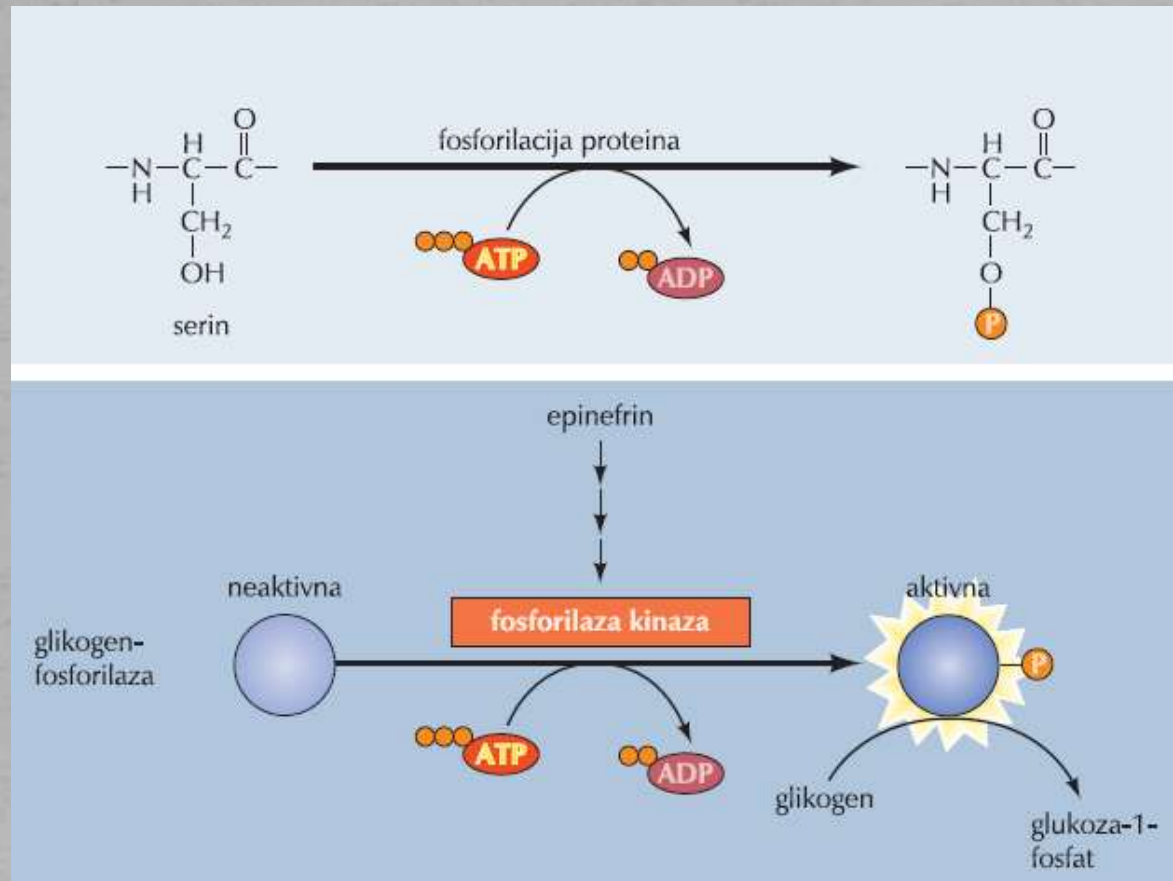
Stanično signaliranje, stanični ciklus
250 enzima - sinhrono djelovanje

Stanični ciklus

Kinaze - kataliziraju fosforilaciju - prenose P grupu s **ATP**-a na hidroksilnu grupu serina, treonina ili tirozina - oslobađa se energija

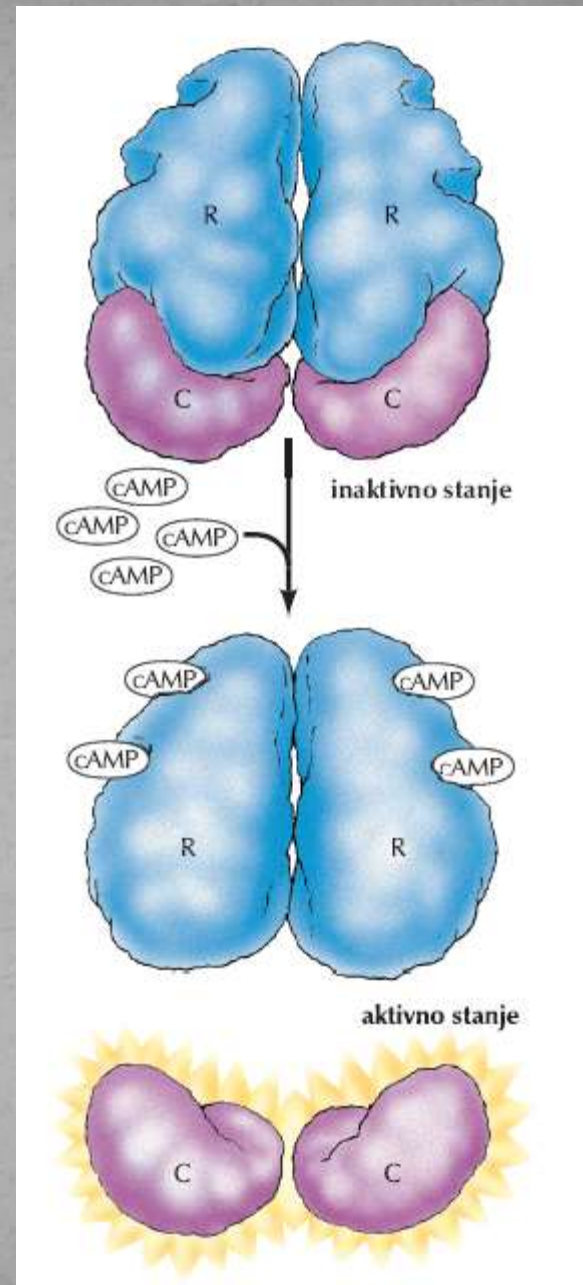

Fosfataze - kataliziraju defosforilaciju - uklanjaju P s proteina

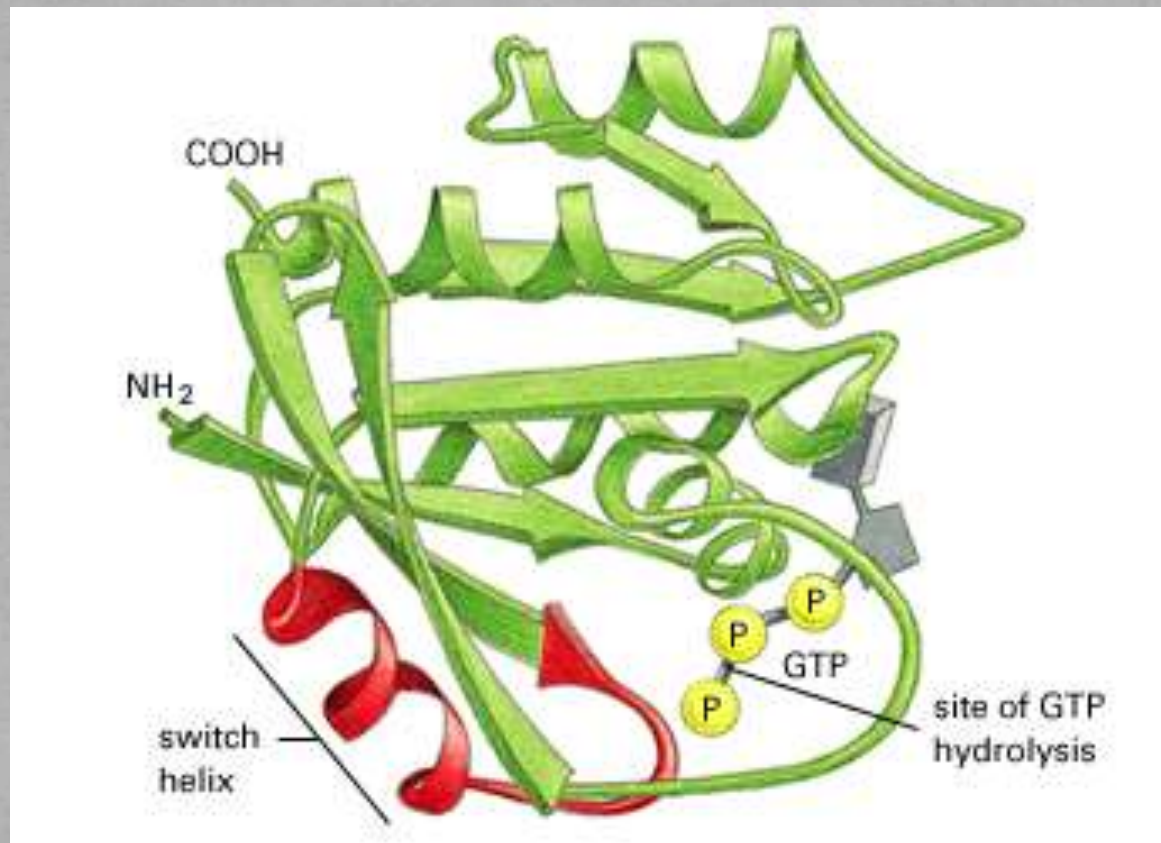
4. Interakcije protein - protein

Kod alosteričkih enzima -
vezivanje regulatorne mol. mijenja
konformaciju

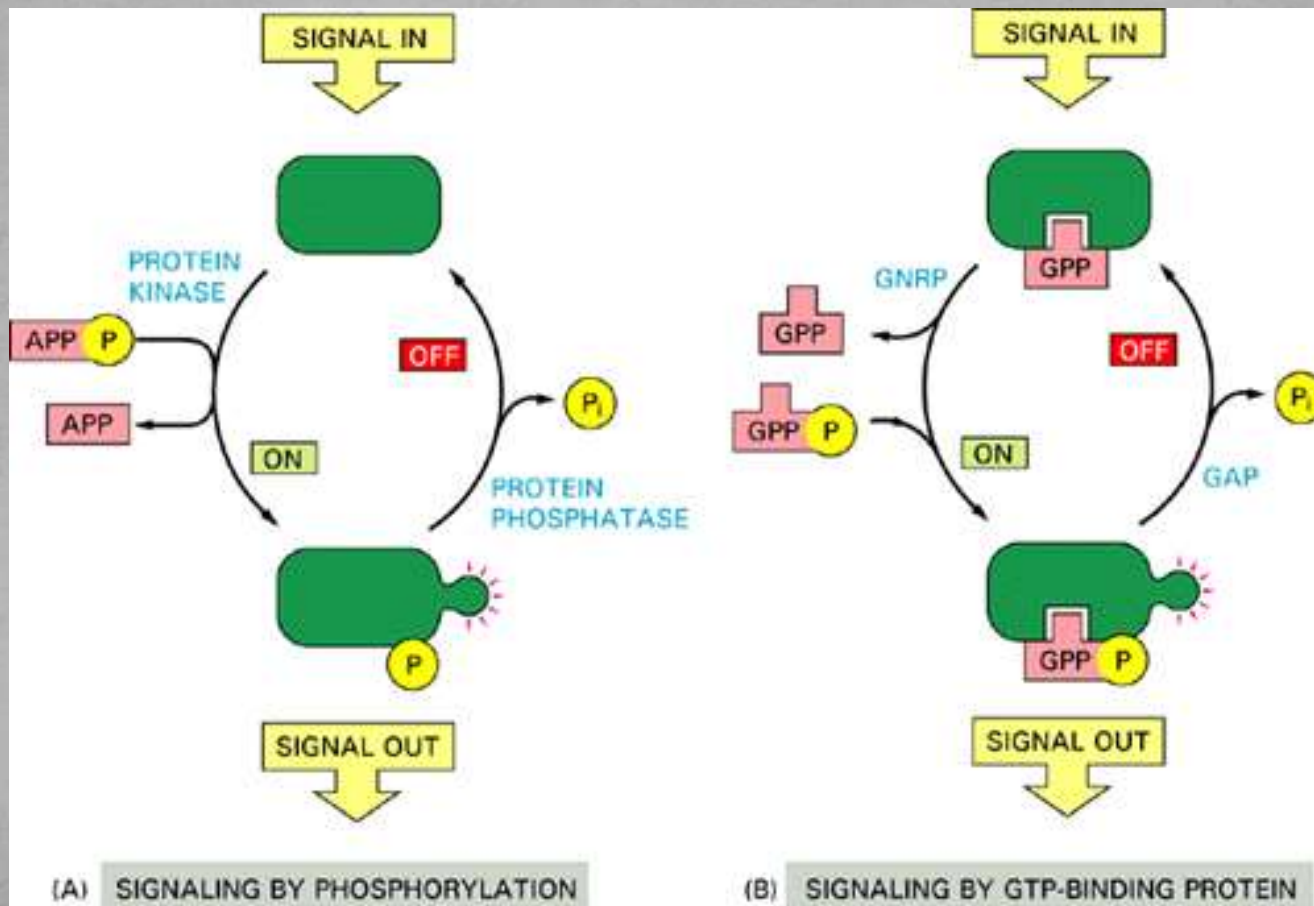
Enzim + **cAMP** → promjena konformacije
→ aktivacija

5. **GTP** (guanin trifosfat) vezujući proteini
- za dodavanje i oduzimanje P

GTP se hidrolizira u GDP - enzim je aktivan
GTP-aze kataliziraju GTP hidrolizu

6. Proteini koji hidroliziraju ATP → mehanički rad u stanici

Alosterički proteini - bez utroška energije

Motorni proteini - ireverzibilna promjena strukture
Uz utrošak energije ATP-a i GTP-a

Npr. Na⁺K⁺ATP-aza

